

JMG

Mjuka män och hårda kvinnor

– en kvalitativ textanalys om hur kön gestaltas
när politiker gästar *Skavlan*

Författare:

Emelie Hagbard

Lisa Jalakas

Handledare:

Monika Djerf-Pierre

Journalistprogrammet VT 2013

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

In this study we have explored how gender is constructed when politicians visit the Swedish talk show *Skavlan*. This has been done by using the qualitative textual analysis ECA (*Ethnographic Content Analysis*).

Our theoretical points of departure are the interaction between politics and media, the structure of the talk show format and gender theories. Our premise has been that gender is a social and cultural construction that can be both reproduced and renegotiated. A central part of our study has been to analyse the balance of power in the conversation and how this balance may change. Our outset has been that everyone takes part in producing the discourse in which they act.

To be able to map out how gender and power is renegotiated in *Skavlan* we have applied four analytical themes on our material: the interviewer's (Fredrik Skavlan's) role in the conversation, the politician's role in the conversations, the themes of the conversation and how gender is explicitly made visible.

Gender is made visible in various ways in the interviews. In general the female politicians are distinguished as deviating from the masculine norm in politics.

However, we also found that the male politicians often are described and describe themselves with features that have traditionally been considered feminine. The opposite applies for the female politicians. Furthermore, we found that the male politicians spoke more about their private lives, while the female politicians focused on the professional. These findings are examples of the traditional gender roles being renegotiated.

Nevertheless, a gender order still remains and creates an uneven playing field between male and female politicians, with the female politicians being on the losing team.

Key words: gender, gender roles, talk show, politicians, media, balance of power, interview, norm

Nyckelord: genus, könsroller, talkshow, politiker, medier, maktbalans, intervju, norm

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	2
Konsten att konstruera kön i politik och medier	2
Varsågod, tag din plats i genusordningen.....	2
I en värld av självklarheter döljer sig maktstrukturer	3
Spelar kön roll i politiken?	4
Mediers betydelse för politiken	6
Höga krav på toppolitikerna	7
En person är mer än tio minuter.....	7
Politik i talkshows: Clintons saxofon satte tonen	8
Hur är en talkshowintervju uppbyggd?.....	9
Kön, politiker och talkshows: vad säger forskningen?	10
METOD OCH MATERIAL	12
Fyra analytiska teman: våra frågor till materialet	14
Tema 1 och 2: Intervjuarens och politikernas roll i samtalet	15
Tema 3: Tematiken i samtalet.....	16
Tema 4: Hur kön explicit markeras i samtalet	16
RESULTAT OCH ANALYS	17
1: Intervjuarens roll i samtalet	17
Att visa muskler i samtalet.....	17
När programledaren tar i med hårdhandskarna.....	18
Fredrik och ögonfransarna.....	20
Diskussion	21
2: Politikerns roll i samtalet	22
Att anpassa sig efter talkshowens regler	22
Diskussion	23
3: Tematiken i samtalet	24
Hängel, tonårsbarn och elleverantörer: en politikers privata sida	24
”Det har inte du med att göra”	25
Margot Wallström och dragspelet.....	26

Diskussion	27
4: Hur kön explicit markeras i samtalet	28
Mäktiga kvinnor och nervösa män.....	28
När blir man en workaholic?.....	29
“Thank you, Mona for bringing this conversation back on track”	30
Diskussion	31
SLUTDISKUSSION	33
SAMMANFATTNING	35
KÄLLFÖRTECKNING	36

Inledning

Ett avsnitt av talkshowen *Skavlan* ses av nästan två miljoner svenskar varje fredag¹ och genom åren har många svenska toppolitiker gästade programmet. Talkshows har blivit en allt viktigare arena att synas på och öppnar upp nya möjligheter för politiker, som där har en chans att visa en mer personlig sida. I detta format förväntas gästen pendla mellan stora och små samtalsämnen, mellan allvar och skämt, mellan yrkesliv och privatliv. Det är en balansgång mellan det personliga och det offentliga.

Vi har undersökt hur politiker klarar denna balansgång och vad de väljer att prata om i strålkastarljuset. Än mer intressant är det att kartlägga vilka möjligheter politiker ges, det vill säga; vad *får* de prata om? Detta är relevant, inte minst ur ett demokratiskt perspektiv, eftersom folkvalda politiker bör ges likvärdiga förutsättningar i mediasammanhang.

Vi har studerat samtliga avsnitt av *Skavlan* som svenska politiker deltagit i. I våra analyser av samtalen som förs mellan politiker och programledare är genus ett centralt perspektiv. Genus handlar om hur idéer och föreställningar om femininiteter och maskuliniteter skapas och vilka konsekvenser det får. Det handlar om makt. Att granska en talkshow utifrån ett genusperspektiv är ett sätt att lyfta fram de diskurser, och därmed de maktstrukturer, vi möter i masskulturer.

Vi utgår från att både gäst och programledare är medproducenter av den diskurs de befinner sig i, men att de har olika resurser och möjligheter att påverka den. Genom sitt språk och sätt att agera upprätthåller politikerna och programledaren identiteter och förväntningar.

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur politikernas och programledarens roller påverkar maktförhållandet i samtalet, hur tematiken ser ut och hur kön tydliggörs i en talkshow. Vår övergripande frågeställning har varit: Hur gestaltas kön i *Skavlan* när politiker gästar?

Det vi har kommit fram till var till viss del väntat, men mycket har förvånat oss. Det har visat sig att könsroller i det offentliga rummet är mer komplexa än vi kunde föreställa oss.

---

¹ Enligt mätningar gjorda av Mediamätning i Skandinavien; <http://www.mms.se/>

Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel redogör vi för de teoretiska utgångspunkter som ligger till grund för vår studie.

Konsten att konstruera kön i politik och medier

I denna uppsats tar vi utgångspunkt i genusforskning. Detta är ett stort område som innefattar många teorier och begrepp. Därför är det en absolut nödvändighet att avgränsa sig. I vårt arbete har vi valt att fokusera på de delar ur genusforskningen vi anser vara mest relevanta för just oss.

Begreppet *genus* används för att förstå och identifiera de föreställningar, idéer och handlingar som tillsammans formar människors sociala kön. Det kommer att vara ett centralt och återkommande begrepp i denna uppsats. Begreppet infördes i den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen i början på 1980-talet (Hirdman & Manns, 2013). Medvetenheten om samhällets genusordning har dock funnits längre än så. Redan på 40-talet uttryckte den franska filosofen Simone de Beauvoir *genus* med den berömda frasen "Man föds inte till kvinna, man blir det" (Fagerström & Nilson, 2008: 7). Den meningen kapslar in betydelsen av genus på ett adekvat sätt. Samma princip gäller för män. Man lär sig maskulinitet, utvecklar den och *blir* en man (Connell, 2002: 15).

Genusforskare menar att kön är en social och kulturell konstruktion. Precis som de Beauvoir uttrycker det är könet inte något vi föds med och som sedan låser fast oss i biologiskt förutsägbara och oföränderliga roller som män och kvinnor. Istället är uppfattningen att vi människor blir formade till en könstillhörighet. Ett annat ord för genus är "könsroller". Ofta skiljer man orden *kön* och *genus* åt genom att betrakta kön som något biologiskt betingat, och genus som socialt och kulturellt betingat. Så kommer även vi att göra. När vi talar om en persons kön är det således de biologiska faktorerna vi pratar om, och när vi talar om en persons genus är det den sociala konstruktionen av könet vi syftar på. Genusforskare använder sig av begreppen *femininitet* och *maskulinitet* istället för kvinnligt och manligt, och även här kommer vi att ta efter. Detta för att understryka synen på genus som konstruerat. Att säga att något är "typiskt kvinnligt" kan annars uppfattas som att man syftar till en självklar (medfödd) egenskap hos kvinnan (Fagerström & Nilson, 2008:7).

Varsågod, tag din plats i genusordningen

En av de viktigaste teoretiska grundbultarna i detta arbete är teorin om *genusordningen*.

Genusordningen är den sociala struktur som skapar och upprätthåller maktrelationer mellan kvinnor och män. Begreppet utvecklades av den amerikanska historikern Jill Matthews. Enligt Matthews sammanfattar begreppet förhållandet att alla samhällen gjort skillnad mellan kvinnor och män, men att denna skillnad gjorts på olika sätt i olika tider och i olika kulturer. Genusordningen är inte nödvändigtvis ett patriarkat, det vill säga ett samhälle där makten innehas av män. Teoretiskt sett kan den även ta form i egenskap av ett jämställt eller matriarkalt samhälle. Genusordningen anses delvis vara ett resultat av mänsklig praktik, och betraktas därför som något föränderligt (Pilcher & Whelehan, 2004: 61). Vi

människor konstruerar oss själva som män och kvinnor, som maskulina och feminina. Genom våra sätt att agera och uppträda i livet intar vi en plats i genusordningen. Vi kan alltså både foga oss efter eller utmana den genusordning som råder för tillfället (Connell, 2002: 15).

Vi kommer att diskutera politikerna och programledaren utifrån hur de förhåller sig till genusordningen och hur deras manligheter och kvinnligheter gestaltas. För att kunna göra det är det lämpligt att förklara vad som vanligtvis förknippas med femininitet och maskulinitet. Dessa begrepp brukar kopplas ihop med det fysiska könet; kvinnor antas vara feminina och män maskulina. När genus diskuteras brukar man ta upp huruvida människors biologiska skillnader direkt avspeglas i andra skillnader mellan män och kvinnor. Den finns en traditionell bild av hur män och kvinnor är och ska vara. Män sägs vara envisa, tystlåtna, tekniskt skickliga, ha starkare sexualdrift, gilla sport, vara aggressiva, analytiska, rationella och så vidare. Kvinnor antas bland annat vara bra på petgöra, vara omvårdande, lättpåverkade, känslamma, ha sämre självförtroende än män, vara sexuellt lojala och ha god intuition. Många undersökningar visar att dessa uppfattningar inte stämmer; kvinnor och män är psykologiskt mycket lika varandra. Det är dock en utbredd uppfattning att dessa skillnader är "naturliga" (Connell, 2002: 46, 58; Shibley Hyde, 2005).

Den amerikanska genusteoretikern Judith Butler lanserade tanken på kön som performativt. Hon hävdade att från den stund vi får etiketten "pojke" eller "flicka" så lär vi oss att *agera* vårt kön. Vi lär oss vad som förväntas av oss, och imiterar de handlingsmönster vi ser. Detta kan ske omedvetet och även utan att vi egentligen vill göra det, men det kan också vara medvetet och helt frivilligt (Fagerström & Nilson, 2008: 17). Det är en delad uppfattning bland genusforskare att genus är en social struktur som är svår att härleda. Den australienska sociologen Raewyn Connell hävdar att vi inte bör se kvinnlighet och manlighet som något av naturen givet, men inte heller som något som påtvingats oss av sociala regler i samhället. Det är snarare en kombination; något flytande och högst komplext (2002: 19).

I vår uppsats är detta en viktig utgångspunkt. Judith Butlers begrepp *performativitet* blir viktigt eftersom det framhäver att vi alla är delaktiga i att skapa genus. När vi studerar intervjuer kommer vi inte att betrakta gästerna som fångade i en diskurs de inte själva är med om att skapa. Både gästerna och programledaren är medproducenter av diskursen, men har olika resurser och möjligheter att påverka. Genom sitt språk och sitt sätt att agera upprätthåller de identiteter och förväntningar. Men de kan också göra motstånd mot det förväntade. De kan utmana genusordningen. Denna dynamik tycker vi är intressant att ha i åtanke när vi studerar samtal ur ett genusperspektiv.

I en värld av självklarheter döljer sig maktstrukturer

Varför är det viktigt att tala om genus? Genus handlar om makt, om hur idéer och föreställningar om femininiteter och maskuliniteter skapas och vilka konsekvenser det får. När genusvetenskapen växte fram låg fokus på endast en maktordning; den mellan män och kvinnor. Men det finns flera olika maktordningar som verkar bredvid varandra. De kan komplettera varandra, försvaga varandra eller konkurrera med varandra. När man studerar mänskliga interaktioner måste man ha en förståelse för vem de involverade personerna är. De är inte bara ett kön, de har även en ålder, ett ursprung, en sexualitet, en klasstillhörighet och så vidare. Begreppet *intersektionalitet* syftar till att upptäcka och synliggöra hur man

förhandlar om makt i skärningspunkter mellan olika maktrelationer (Fagerström & Nilson, 2008: 13; de los Reyes, 2013).

Den franska filosofen Jean Michel Foucault introducerade tanken på makt som ett verb istället för ett substantiv. Makt är inget man har, det är något man utövar genom sättet man talar, skriver och skapar föreställningar. Makt existerar aldrig ensamt, utan är del i en dynamisk process. Det är inte något som endast utövas via institutioner, utan kan även vara något diffust och utspritt (Fagerström & Nilson, 2008). Foucault förknippas ofta med diskursbegreppet eftersom han menade att makt utövas i de diskurser som omger oss. Ordet diskurs betyder "samtal" på franska, men är så mycket mer än så i den vetenskapliga världen. Det syftar snarare till de etablerade tankesätt som styr hur vi agerar. Genom vårt språk och våra handlingar skapas och upprätthålls en hel värld av vad vi uppfattar som självklarheter. Diskurser omskapas och förändras ständigt. I diskurser döljs ofta maktstrukturer, som blir tydliga först när vi synliggör diskursen (Connell, 2002: 82).

Som ett exempel på hur makt utövas i en diskurs tar sociologen Raewyn Connell diskursen mode och skönhet. I den diskursen placeras kvinnor i rollen som konsumenter. Diskursen kan ofta orsaka psykiskt lidande och dålig hälsa, men som Connell uttrycker det så finns det ingen "Patriarkalisk Centralnämnd" som står för detta maktutövande. Det finns ingen institution som tvingar kvinnor att banta, att ta efter och påverkas av bilden av skönhet. Det finns dock dolda maktstrukturer i diskursen (2002: 82ff). I denna uppsats utgår vi från att det finns ett visst mått av frivillighet i varje människas liv. Hur fritt valet egentligen är skiljer sig dock åt beroende på olika faktorer och påverkas av yttre strukturer. Varje individ har olika resurser att göra motstånd mot olika typer av maktutövning.

Diskursanalys är en metod vi har inspirerats av, och den handlar om just synliggörandet och klargörandet av vilka perspektiv som finns bakom ett visst sätt att presentera verkligheten på. Många gånger är det sådant vi tar för givet. En diskurs kan bli synlig först när någon eller något bryter mot det förväntade. Att granska en talkshow utifrån ett genusperspektiv är ett sätt att lyfta fram de diskurser, och därmed de maktstrukturer, vi möter i masskulturer (Fagerström & Nilson, 2008: 13). Foucaults synsätt på makt som något man utövar är användbart för oss i denna uppsats eftersom det belyser det faktum att makt är något man kan förhandla om. Det är inget som är skrivet i sten. Den diskursiva makten kan både utmanas och förändras. Detta "maktspel" är en viktig del av de intervjuer vi har studerat.

Spelar kön roll i politiken?

För att få en bättre förståelse för vilken kontext politiker arbetar inom idag, och med vilka förutsättningar de sätter sig i intervjustolen hos Fredrik Skavlan, krävs en historisk tillbakablick. Fokus kommer ligga på kvinnors närvaro i svensk politik eftersom den politiska arenan har gått från att vara helt mansdominerad till att kvinnor steg för steg tagit mer plats. Det är dock viktigt att poängtera att även män förhåller sig till de könsskillnader som finns och den problematik dessa medför.

Svenska kvinnors möjlighet att delta i politik är en historiskt sett relativt ny företeelse. År 1921 fick männen för första gången dela med sig av den politiska makten; kvinnor blev röstberättigade och kunde dessutom väljas som politiska representanter. Detta innebar

naturligtvis inte att den kvinnliga representationen i riksdagen blev jämställd över en natt. Men på 70-talet började kvinnorepresentationen att öka i mycket högre takt och har gjort i princip vid varje val fram till idag. Vid de senaste tre valen har fördelningen nästan jämn, med 45-47 procent kvinnliga riksdagsledamöter. Allt fler kvinnor har också fått tunga ministerposter, och under 2000-talet har könsfördelningen mellan statsråd varit relativt jämn (Freidenvall, 2005: 299, 305; Bernhardt, 2012).

Vilka genusstrukturer som kan påverka möjligheterna till jämställdhet har vi redan diskuterat i föregående kapitel. Däremot kommer vi nu att redogöra för forskaren Maud Eduards resonemang om att kvinnliga politiker alltid *är* sitt kön till skillnad från manliga politiker, det vill säga att de skiljs ut på grund av att de är kvinnor i mycket större utsträckning än män skiljs ut för att de är män. Vi tror att kvinnliga politiker bär med sig det faktum att de alltid är könade (att de *är* sitt kön) även när de sitter i *Skavlan*, och att det påverkar hur intervjun utvecklas.

Utgångspunkten för Eduards resonemang är de skillnader som antas finnas mellan män och kvinnor. Kvinnor "är" på ett visst sätt och män "är" på ett annat. Maud Eduards beskriver sedan sex områden inom politiken där män och kvinnors inställning skiljer sig åt. Syftet är dock inte att befästa könsskillnader, utan snarare att använda sig av dem som utgångspunkt för att diskutera problematiken med att kvinnor i politiken alltid är sitt kön. De sex områden som Eduards tar upp är 1. *Olika åsikter*, 2. *Olika partival*, 3. *Olika organisering*, 4. *Olika positioner*, 5. *Olika syn på kvinnors närvaro* och 6. *Olika betydelse* (av den egna närvaron). Det är framförallt de två sista punkterna som är relevanta för vår diskussion om kvinnor i politiken som könade, och män som den okönade normen (2002: 23).

Punkt fem, som handlar om synen på kvinnors närvaro i politiken, visar en skarp skiljelinje mellan kvinnor och män. Kvinnor tror i mycket större utsträckning än män att politiken påverkas av en jämn könsfördelning. Generellt sett verkar män i högre grad vara nöjda med den rådande könsfördelningen av arbetsuppgifter och ansvar i samhället. Att kvinnor tycker att politiken påverkas av könsrepresentationen är ett tecken på att de är medvetna om sitt kön i större utsträckning. Sista punkten, olika stor betydelse av den egna närvaron, tangerar punkt fem eftersom det går in på huruvida kvinnor faktiskt kan göra skillnad i politiken. Det är en fråga som är svår att mäta, men det finns undersökningar som indikerar att vissa frågor, exempelvis pengar till kvinno- och jämställdhetsforskning, har drivits igenom till stor del på grund av kvinnliga politikernas engagemang. Det som Eduards bland annat frågar sig är huruvida kvinnor bör göras ansvariga för politiska beslut som försämrar villkoren för kvinnor, det vill säga om de alltid bör ansvara för kvinnors rättigheter, eller om detta borde vara ett delat ansvar. Hon går också in på maktproblematiken; har kvinnliga politiker det handlingsutrymme som krävs för att driva igenom frågorna? (Eduards, 2002: 34-35).

Det ska tilläggas att inte alla forskare delar Eduards syn på kvinnors makt i politiken. Lena Wängnerud har inte ett lika pessimistiskt synsätt. Hon menar att den ökade kvinnorepresentationen har lett till att en mer kvinnovänlig politik förs idag, och anser att det skett en förskjutning av tyngdpunkter i politiken mot "kvinnors områden", det vill säga att kvinnor har större handlingsutrymme än vad Eduards anser att de har (Wängnerud, 1999: 177f).

Det som Eduards framförallt vill diskutera med de punkter vi presenterade tidigare är att könsskillnaderna, vare sig de är positiva eller negativa, ofta beskrivs i termer av att det är kvinnorna som skiljer ut sig, det vill säga att de är avvikande från de normsättande manliga politikerna. Detta knyter an till det vi inledningsvis diskuterade, att kvinnliga politiker alltid har med sig sitt kön. Eller som Maud Eduards skriver:

De görs till kön, medan män förblir könlösa rättesnören. Kvinnor står i fokus som den centrala analytiska kategorin, men också som "problemet." [...] Politik och demokrati är könsneutrala verksamheter i de flestas föreställningsvärld. Dessa begrepp "får" kön först av att kvinnor kommer med. Kvinnor måste därför benämnas som avvikande i politiken: kvinnliga politiker, kvinnoorganisationer, kvinnofrågor, kvinnorepresentation (2002: 36).

Eduards diskussion om kvinnor i politiken leder till slut fram till det största och viktigaste problemet som kvinnliga politiker måste tampas med. Eduards beskriver det som en paradox och en balansakt. För när kvinnor blir invalda i som politiker så måste de för det första bevisa att kön *inte spelar någon roll*, det vill säga att de är invalda för att de är kompetenta och kunniga. Men de måste också visa att *kön spelar roll*, det vill säga att politiken ska bli annorlunda och mer "kvinnovänlig". Detta är en balansgång som endast kvinnor måste gå. Män slipper undan denna problematik eftersom de saknar kön i politiken (2002: 39).

Forskaren Gunnel Karlsson har ett liknande synsätt. Hon skriver att män inte blir könade i den offentliga sfären, men däremot i den privata (familjesfären). Kvinnor däremot blir alltid könade, både i det publika och i det privata (2011: 107).

Denna paradox och balansakt är något som vi kommer se de flesta kvinnliga politiker i Skavlan konfronteras med på olika sätt. Dels ska de visa att deras kön inte spelar någon roll för deras politiska kompetens, men de tar även ansvar för att lyfta frågor som rör könsdiskriminering.

Mediers betydelse för politiken

Medier spelar en central roll i våra liv. Lars Nord och Jesper Strömbäck skriver i boken *Medierna och demokratin* att en stor del av en svensk medborgares dag går åt till att konsumera medier av olika slag. För de flesta av oss är medier den i särklass viktigaste källan till information och kunskap om politiska frågor. Modern politik är *medierad*, det vill säga en politik som utspelar sig i och via medierna. Politiska aktörer är i allra högsta grad beroende av medier för att nå ut med sina budskap. Detta innebär att medierna har en maktposition i den politiska kommunikationen. Mediernas format är dock begränsat och det råder ständig konkurrens om människors uppmärksamhet. Politiska aktörer tvingas därmed att anpassa sig till mediernas sätt att fungera. Detta kallas för *politikens medialisering* (Nord & Strömbäck, 2012: 12f).

Höga krav på toppolitikerna

I boken *Makt, medier och samhälle* identifierar Jesper Strömbäck tre aktörsgrupper som är centrala i processerna som rör politik, kommunikation och makt: de politiska aktörerna, allmänheten (publiken) och medieaktörerna. Ingen av dessa tre aktörsgrupper agerar i ett vakuum. Inom varje organisation finns både formella och informella regler att följa och det finns ömsesidiga relationer och beroendeförhållanden mellan alla aktörsgrupper (2009: 29,33). Den relation vi kommer att fokusera på i detta arbete är den mellan de politiska aktörerna och medieaktören. De politiska aktörerna kan antas gynnas av att synas i en talkshow som nästan en femtedel av Sveriges befolkning tittar på, medan medieaktören gynnas av att ha en välkänd gäst som fångar publikens uppmärksamhet.

Att framträda inför en så stor del av svenska befolkningen ställer säkerligen stora krav på den politiska aktören. I takt med att medieinnehållet omvandlas och påverkas av kommersiella krav², förändras även den politiska kommunikationens form i medier. Ett medialiserat samhälle ställer höga krav på både den politiska kommunikationen och på de enskilda politikerna. I sin avhandling från 2012 undersöker Johannes Bjerling om den svenska politiken utvecklats till att bli mer personfixerad. Bjerling konstaterar att det empiriska stödet för en ökad personfixering är svagt, men han fastslår att politiken blivit allt mer sammanlänkad med populärkultur och underhållning. *To put it briefly, the party leader of today is a star* (75ff).

Det är ett rimligt antagande att sättet den enskilda politikern framställs på i medier har betydelse för partiet, särskilt om det handlar om partiledaren. Att vara gäst i ett program som *Skavlan* borde vara av stor betydelse för en politiker. En undersökning gjord av Jesper Strömbäck år 2008 visar att en majoritet av svenska riksdagsledamöter anser att medier har ett stort inflytande över både politiken och allmänheten (2009: 245). Undersökningens resultat är en tydlig indikation på att de politiska aktörerna uppfattar att medierna faktiskt har makt. Resultaten visar att svensk politik i hög grad är medialiserad. Det borde således ligga i politiska aktörers intresse att bilden av dem i medier är fördelaktig. Ju mer makt de politiska aktörerna uppfattar att medierna har, desto större tryck på dem att anpassa sig till medierna. Ett tecken på att så faktiskt är fallet är att politiska aktörer satsar allt mer på medieträning (Strömbäck, 2009: 248).

En person är mer än tio minuter

En av de största maktförskjutningarna i samhället under 1900-talet. Så har statsvetarna Peter Esaiasson och Nicklas Håkansson beskrivit makten över opinionsbildningen i Sverige. Eftersom det är journalisterna som står för den bild av politik som förmedlas till medborgarna anser de att makten numera tillhör medierna, och inte längre de politiska aktörerna (Esaiasson & Håkansson, 2002: 15 i Nord & Strömbäck, 2012: 278). Strömbäck beskriver nyhetsrapportering av politik och samhälle på följande sätt:

Genom att de [medierna] påverkar vilken information som finns tillgänglig, så påverkar de våra verklighetsuppfattningar, och genom att de påverkar våra verklighetsuppfattningar,

---

² Resonemanget om mediers kommersialisering går ut på att kraven på vinst innebär att det läggs mindre vikt vid seriös information, granskning och debatt, och större vikt vid kändisnyheter, sport och enklare underhållning: det vill säga "sådant som säljer" (Allern i Nord & Strömbäck, 2012:233).

påverkar de våra åsikter, och genom att de påverkar våra åsikter, så påverkar de våra handlingar (2012: 283).

Trots att Strömbäcks citat är taget ur en text om nyhetsjournalistik anser vi att hans ord är relevanta även i ett talkshow-sammanhang. Medier står för ett urval och en presentation av information i ett begränsat format. Journalistik handlar om att välja och att välja bort. På samma sätt som verkligheten är obegränsad kan en person sägas vara detsamma. En tio minuters intervju med en politiker handlar i allra högsta grad om urval. Att säga hur detta urval i slutändan påverkar oss är synnerligen svårt att utreda. Men man kan anta att det påverkar publiken och deras verklighetsuppfattning, åsikter och kanske även handlingar i viss mån. Det tycker vi är värt att fundera på när vi analyserar intervjuer med makthavare. Hur politik gestaltas i medierna har stor betydelse för demokratin. Vi tror att även gestaltningen av politiker har en stor betydelse.

Som nämns ovan agerar varken medieaktören, den politiska aktören eller publiken i ett vakuum. Den politiska aktören representerar ett parti inom vilket det tveklöst finns både informella och formella regler. Strategisk politisk kommunikation har blivit allt viktigare i denna medierade värld och politik. Inför valet 2006 uppgav alla partier utom Vänsterpartiet och Miljöpartiet att de tagit hjälp av PR-konsulter (Strömbäck, 2009: 225). Det är rimligt att anta att politiska aktörer är mycket medvetna om hur medielogiken fungerar och att de kan använda detta till sin fördel. Med stöd i Strömbäcks undersökning om riksdagsledamöters uppfattning om mediernas makt är det även rimligt att anta att den politiska aktören har en egen agenda när hen ställer upp för en intervju i en talkshow. Med det sagt hävdar vi att man bör vara försiktig i sina antaganden om vem som står för urvalet. Det skulle kunna vara medieaktören. Det skulle kunna vara den politiska aktören. Troligen är det båda.

Politik i talkshows: Clintons saxofon satte tonen

Talkshows har blivit en allt viktigare plattform för politiker att synas på, enligt många forskare. Medieforskaren Johannes Bjerling konstaterar till exempel att Skavlan tycks vara en del av varje högt uppsatt svensk politikers "att göra"-lista, då en rad toppolitiker varit gäster i programmet sedan starten 2008 (2012: 198). Hur har då medieutvecklingen lett fram till detta, att ett program som på 70- och 80-talet var omöjligt för en politiker att medverka i med trovärdigheten i behåll, har gått till att vara ett måste?

Även om inslag av populärkultur länge varit närvarande i politiken så var det först när Bill Clinton spelade sitt berömda saxofonsolo i *The Arsenio Hall Show*³ inför det amerikanska valet 1991 som det på allvar började bli accepterat med politiker i mindre strikta sammanhang. Saxofonsolot visade sig bli en brytpunkt i hur politiska partier såg på kampanjstrategier och offentliga framträdanden. Politiker började dyka upp i såväl MTV som radioprogram och inte minst i talkshows, inte bara i USA utan även i andra länder som till exempel Sverige (Van Zoonen et al, 2007: 323).

---

³ En amerikansk talkshow som sändes i USA från slutet av 80-talet till mitten av 90-talet.

Den ökande populariseringen av politiken som skedde från 1990-talet och framåt sammankopplas ofta med den ökade kommersialiseringen av medier som tog fart under samma tid. I artikeln *Infotainment, cynicism and democracy: The effects of privatization vs personalization in the news* skriver Erik Albæk et al att populariseringen ofta kopplas samman med begreppen *infotainment* och *tabloidisering* och att det oroar många medieforskare som tror att det i slutändan kan bli ett demokratiskt problem om personifierade sensationsnyheter får allt större plats i nyhetsflödet. Kritiker hävdar att ett skifte i fokus från sakfrågor till frågor av mer personlig karaktär resulterar i sämre information till medborgare, vilket gör det svårare för dem att fatta politiska beslut. Det finns dock även de som framhäver en positiv effekt av fenomenet, nämligen att infotainment attraherar en publik som kanske annars inte hade exponerats för nyheter överhuvudtaget (2012: 2). Flera forskare ställer sig dock frågan om en politikers personliga berättelser i en talkshow ska vara det som ligger till grund för väljarnas beslut vid valurnan. Det har med andra ord debatterats livligt om kombinationen av populärkultur och politik är ett tecken på en politisk kommunikation i kris, eller om det är ett effektivt sätt att kommunicera med väljarna (Van Zoonen et al, 2007: 323; Brants, 1998: 317).

Det finns mycket forskning som beskriver förekomsten av maskulina och feminina fält inom journalistik. Ämnen könskodas; de kopplas ihop med ett visst kön. Vad som ansetts vara maskulint och feminint har varierat under 1900-talet. Tabloidiseringen och populariseringen som vi redogjort för ovan har medfört ett förändrat medieinnehåll som har många likheter med det som har kallats "feminin journalistik". En journalistik som har karaktäriserats av flytande gränser mellan det privata och offentliga och större fokus på individens känslor och upplevelser (Djerf-Pierre, 2007: 93f). Det privata och det offentliga är könskodade ämnen. Kvinnor har förknippats med privatlivet, och män med det offentliga (Djerf-Pierre & Löfgren-Nilsson, 2004: 82). Det är intressant för oss att se hur medverkande politikerna och programledaren förhåller sig till dessa könskodade ämnen eftersom det förmodligen kommer att variera mellan könen.

Hur är en talkshowintervju uppbyggd?

Talkshows skiljer sig på många sätt från en traditionell nyhetsintervju, och det ställs därmed andra krav på de medverkande. Det finns en del grundläggande premisser som talkshowen delar med andra typer av intervjuer. Det är till exempel programledaren som introducerar gäster, lyfter ämnen och även bestämmer när intervjun är slut.

Nu till skillnaderna. För det första så är talkshows mer informella i sin karaktär än en vanlig nyhetsintervju, och intervjun kretsar ofta kring gästens vardagsliv, det vill säga det som sker bakom kulisserna. En annan viktig komponent i talkshowintervjun är att det finns ett narrativ, det vill säga en berättelse att följa. Narrativet skapas genom ett samspel mellan programledaren, gästen/gästerna och publiken. Det är ett slags turtagningsystem mellan programledaren, gästen och studiopublikens reaktioner. Det är dock programledaren som styr, eftersom det är hen som ställer frågorna och initierar nya ämnen. Gästen behöver med andra ord inte nödvändigtvis vara den som är aktiv i intervjun, utan programledaren kan "sätta igång" berättelsen genom att till exempel säga "Berätta om X", eller bjuda in till vissa ämnen och historier på andra mer subtila sätt. De historier som programledaren vill förmå gästen att berätta är ofta något om sitt privatliv, eller något annat om sig själv som inte

tidigare är känt för allmänheten. En viktig aspekt att ta hänsyn till i den här typen av intervjuer är att historierna som berättas ofta är planerade i förväg. Det vanligaste är att det gjorts en för-intervju med gästen i fråga och att redaktionen eller programledaren har gjort research på gästen. Detta innebär att programledaren ofta vet vad gästen kommer att berätta, vilket påverkar hur intervjun utvecklas (Eriksson, 2010: 530ff). Även om det är ett format med en tydlig rollfördelning, det vill säga att programledaren frågar och gästen svarar, så menar en del medieforskare att det kan finnas utrymme för gränsöverskridningar på grund av talkshowens informella karaktär. Detta skulle till exempel kunna innebära att intervjupersonen ställer frågor till programledaren (Eriksson, 2010: 532).

Vilka är då ofta gäster i talkshows, och varför är de med? Man kan se att gästens medverkan ofta sammanfaller med att hen vill promota en film, skiva, bok eller dylikt. I USA har man sett att politiker ofta medverkar i talkshows i anslutning till valkampanjer (Eriksson, 2010: 532), med andra ord när politikerna är i extra stort behov av bra PR för sig själva och sitt parti. Vi har inte hittat någon forskning som beskriver huruvida svenska politiker följer detta mönster, men det som vi själva har märkt efter våra studier av *Skavlan* är att de medverkande politikerna i flera fall nyligen har avslutat någon typ av politiskt uppdrag. Detta tyder på att det kan finnas fler anledningar för politiker att synas i talkshows än att jaga röster, exempelvis att bygga sitt eget varumärke.

”Idealgästen” ur talkshowens perspektiv är någon som är bra på att prata och har humor och som dessutom är villig att dela med sig av sin bakgrund, berättelser, skämt och skvallor. Talkshowvärdens frågor är därför designade för att få intervjupersonen att prata om just dessa saker (Lauerbach, 2007: 1394).

Kön, politiker och talkshows: vad säger forskningen?

Vi har hittills diskuterat och redogjort för genusteori, kön i politiken, medielogik, medialisering och talkshowens struktur. Nu ska vi redogöra för vad som är känt inom detta område sedan förr, det vill säga vad tidigare forskning har visat.

Det finns forskning, både svensk och internationell, om kön i medier, om politiker i talkshows och om politiker och kön. Det finns dock inte mycket tidigare forskning som handlar om det specifika område vi valt att undersöka. Vi har faktiskt inte hittat någon alls. Däremot finns det en hel del forskning som tangerar vårt område.

Det finns en del svensk forskning som handlar om TV och genusrepresentation. Forskaren Maria Edström har i sin avhandling *TV-rummets elit* bland annat studerat vilket samtalsfokus som manliga och kvinnliga elitgrupper har när de medverkar i TV-sända nyhetssammanhang. Hennes slutsats är att så kallade hårda ämnen tenderar att bli mer könsmärkta, medan ”mjuka ämnen” inte är lika tydligt könsuppdelade (2006).

Den nederländska professorn i media och kommunikation Liesbet van Zoonen har skrivit mycket om just kvinnliga politiker i medier, och hur deras villkor skiljer sig från deras manliga kollegors. Hennes forskning visar att både manliga och kvinnliga politiker är under ett liknande tryck från medier, men att det är mer problematiskt för kvinnor. Detta eftersom

rollen som politiker inte går ihop med att vara feminin. Kvinnliga politiker upplever därför ett dubbelt utanförskap. Dels avviker de från den traditionella kvinnorollen, dels avviker de från normen i politiken eftersom normen är att vara maskulin (2006: 298).

I boken *Entertaining the citizen* skriver van Zoonen om kändispressens rapportering om den nederländska transportministern Neelie Smit-Kroes som ett tydligt exempel på genusproblematiken i media. Smit-Kroes beskrivs som att ha varit en frånvarande mamma som försakat familjen till förmån för sin politiska karriär. Van Zoonen menar att familjer till hennes manliga kollegor sällan beskrivs som negligerade, utan snarare som stöttande av mannen i hans politiska karriär. Detta resonemang utvecklar van Zoonen i artikeln "*Finally, I have my mother back*": *Politicians and their families in popular culture* (1998).

I artikeln *The personal, the political and the popular* har Van Zoonen tittat på hur Tarja Halonen och Angela Merkel har porträtteras i "celebrity politics" utifrån ett personifieringsperspektiv. Hon menar att de båda stadsöverhuvudena klarat sig undan att bli "personaliserade" genom att konsekvent undvika att prata om sina privatliv. Enligt van Zoonen behöver inte män göra en sådan begränsning. De riskerar nämligen inte att förlora sin legitimitet i samma utsträckning som kvinnor gör om de är personliga (2006). Van Zoonen uttrycker skillnaden mellan manliga och kvinnliga politikernas begränsningar på följande vis:

Male politicians may show their private lives to suggest that they are complete human beings combining caring and working responsibilities (2006: 298).

Like appearance, private life is a potential site of trouble for female politicians, not because it contains the danger of sexual scandal as it does for men, but because it is a continuous reminder of women's odd choice of public mission instead of private fulfillment (2006: 299).

Van Zoonen har också skrivit mycket om politiker i talkshows utan att fokusera specifikt på skillnader mellan män och kvinnor. Istället har hon fokuserat på personifiering. I en analys, som återfinns i hennes och Christina Holtz-Bachas artikel *Personalisation in Dutch and German politics: The Case of the Talk Show*, konstateras det att den personaliserade diskursen är vad som föredras i talkshow-formatet. Politiker kan dock behålla sin politiska persona i viss mån, men variationerna beror främst på vilken typ av talkshow det är och egenskaper hos programledaren (2000).

Medieforskaren Göran Eriksson har skrivit om svenska politikernas framträdande i talkshows, med fokus på hur intervjun är strukturerad. Enligt honom konstrueras de personliga berättelserna i ett samspel mellan programledaren och politiker. Politiker som medverkar i talkshows måste vara beredda på att ta risken att delta i samtalet med en avslappnad och skämtsam ton, eftersom de annars kan uppfattas som allt för opersonliga och formella av publiken. Men det är en balansakt, de kan inte vara för personliga eftersom det kan äventyra deras trovärdighet som politiker. Huvudargumentet i hans artikel är att ett framträdande i en talkshow inte är en *trouble-free method for self presentation as is often assumed*. Med andra ord är det inte alltid enkelt för en politiker att framträda i sådana här sammanhang med ett lyckat resultat (2007: 545). Göran Erikssons forskning är väldigt relevant för oss, förutom det faktum att han inte använder sig av något genusperspektiv.

Metod och material

I detta kapitel redogör vi för den metod vi valt att använda. Vi kommer även att redovisa materialet vi valt att studera.

För att genomföra vår studie valde vi att använda oss av ECA-metoden, *Ethnographic Content Analysis* (Altheide, 1996). ECA är en kvalitativ innehållsanalys som med fördel kan användas när man vill beskriva ett fenomen där kvalitéer är viktigare än sådant som kan räknas; i vårt fall gestaltning av kön i en talkshow. Eftersom vårt syfte var att kunna analysera innehåll i samtal ansåg vi inte att det lämpade sig att analysera materialet med en kvantitativ metod. Vi ville kunna analysera *summan* av alla delar som ingår i en dialog, och mycket av det vi letade efter skulle kunna vara sådant man endast upptäcker efter noggrant och repetitivt tittande.

ECA-metoden består av tolv steg: välja forskningsfråga, teoriläsning, provanalysera, göra utkast till frågeprotokoll, testa frågeprotokoll, revidera frågeprotokoll, göra ett urval av material, samla in data, analysera, jämföra och kategorisera olika delar av materialet, hitta och ta fram exempel och slutligen; skriva rapport.

ECA följer ett uppreparande och reflexivt mönster. Som forskare går man mellan begreppsutveckling – provanalys – material, insamling – material, kodning – material och analys – tolkning. Detta reflexiva arbetssätt gör att man som forskare hela tiden ifrågasätter sina variabler, frågor till materialet och sina tolkningar av materialet. David Altheide framhäver att forskaren har en framträdande roll när denna metod används. Det är inte en fråga om att "endast" samla in data. Metoden är interaktiv och forskaren ska sträva efter att vara systematisk och analytisk, men inte rigid. Som forskare upptäcker man ständigt nya aspekter och saker att lägga till i protokollet (Altheide, 1996: 13, 16f).

Vi har utfört alla tolv steg, men i en något annorlunda ordning:

Det första vi gjorde var att välja forskningsfråga. Vi valde att titta på politikernas medverkan i medier ur ett genusperspektiv. Vi ville undersöka deras medverkan i talkshows eftersom det är en kontext där det ställs höga krav på politikernas förmåga att balansera mellan det privata och det offentliga. Vi bestämde oss för att titta på svenska politiker i *Skavlan*, eftersom programmet når ut till runt två miljoner människor varje vecka. Dessutom hade många svenska toppolitiker gästade programmet och det var i stort sett jämnt fördelat mellan manliga och kvinnliga politiker. Det var även en relativt jämn fördelning av politikernas partitillhörighet.

Vi valde att studera samtliga avsnitt av *Skavlan* som en svensk politiker medverkat i. Vi har studerat avsnitten från den stund politikern kommer in, till dess att avsnittet är slut. På grund av problem med Svensk Mediedatabas, som tillhandahöll materialet, föll ett avsnitt bort. Detta var ett avsnitt med Carl Bildt. Han gästade programmet två gånger, vilket betyder att vi ändå har analyserat hans medverkan.

Vi har studerat följande avsnitt:

1. Säsong ett, 16 januari 2009 med **Göran Persson (S)** (som gästar tillsammans med Anita Steen).
2. Säsong ett, 20 februari 2009 med **Mona Sahlin (S)** (som gästar tillsammans med norska statsministern Jens Stoltenberg)
3. Säsong ett, 6 mars 2009 med **Fredrik Reinfeldt (M)**
4. Säsong två, 9 oktober 2009 med **Anders Borg (M)**
5. Säsong två, 27 november 2009 med **Margot Wallström (S)**
6. Säsong tre, 24 september 2010 med **Mona Sahlin (S)**
7. Säsong tre, 19 november 2010 med **Jan Eliasson (S)**
8. Säsong tre, 28 januari 2011 med **Guðrún Schyman (FI)**
9. Säsong tre, 11 februari 2011 med **Tomas Bodström (S)**
10. Säsong tre, 11 mars 2011 med **Fredrik Reinfeldt (M)** (som gästar tillsammans med norska partiledare för *Høyre* Erna Solberg)
11. Säsong fyra, 30 september 2011 med **Maud Olofsson (C)**
12. Säsong fyra, 7 oktober 2011 med **Carl Bildt (M)**
13. Säsong fyra, 25 november 2011 med **Anna Maria Corazza Bildt (M)**
14. Säsong fyra, 2 november 2011 med **Håkan Juholt (S)**
15. Säsong fyra, 10 februari 2012 med **Mona Sahlin (S)**
16. Säsong fem, 14 september 2012 med **Margot Wallström (S)**
17. Säsong fem, 18 januari 2013 med **Stefan Löfven (S)**
18. Säsong fem, 8 mars 2013 med **Nyamko Sabuni (FP)**
19. Säsong fem, 22 mars 2013 med **Anders Borg (M)**

Uppdelningen är som följer:

Tio besök av manliga politiker samt nio besök av kvinnliga politiker. Tio socialdemokrater, sex moderater, en centerpartist, en folkpartist och en politiker från Feministisk Initiativ. Några politiker återkommer som gäster flera gånger och detta kan givetvis ha påverkat resultaten. När vi har sett en tendens har vi dock varit noga med att den tendensen ska återkomma i intervjuer med olika politiker. Om vi till exempel sett ett mönster i alla tre intervjuer med Mona Sahlin, har vi inte betraktat det som en allmän tendens, utan som något som endast sker i interaktionen mellan Mona Sahlin och Fredrik Skavlan.

Vi läste in oss på relevanta teorier samtidigt som vi provanalyserade materialet. När vi sett alla de nitton program som ingår i vår studie gjorde vi ett utkast till ett frågeprotokoll. Ett protokoll är ett sätt att ställa frågor till dokumentet och tanken är att detta ska utvecklas efterhand. Därför gjorde vi endast ett utkast, såg sedan alla avsnitt igen och reviderade därefter våra frågor. Sedan återgick vi till materialet.

När vi studerat materialet ett flertal gånger utarbetade vi fyra analytiska teman att arbeta efter; *Intervjuarens (Fredrik Skavlans) roll i samtalet, politikerns roll i samtalet, tematiken i samtalet* samt *hur kön explicit markeras i samtalet*. Inom dessa teman kategoriserade vi svaren på de frågor vi ställt till materialet.

Genom att läsa teorier, studera materialet, ställa frågor och svara på dem kom vi så småningom fram till sätt att kategorisera våra observationer inom dessa teman. Istället för

att använda oss av Altheides "rutnät" för att kategorisera våra observationer förde vi anteckningar i kronologisk ordning allt eftersom vi studerade materialet. Genom hela processen har vi fört utförliga anteckningar över dialogerna som förts och även gjort markeringar av tidpunkter då särskilt anmärkningsvärda saker sägs. Detta för att vi enkelt skulle kunna återgå till materialet och studera de delar som var mest intressanta för vår analys. Efter varje gång vi tittat på avsnitten sammanfattade vi innehållet utifrån våra analytiska teman. Sammanfattningarna har på så sätt utvecklats efterhand. I slutskedet av arbetsprocessen färgkodade vi citat och händelser från programmen utifrån våra analytiska teman. Detta dels för att kunna upptäcka mönster, men även för att underlätta resultatredovisningen. Ofta kunde ett utdrag från intervjun passa in på flera teman. Detta är i enlighet med metoden, eftersom varje kategori ska vara relevant för åtminstone en annan kategori (Altheide, 1996: 27). En viss överlappning förekommer således.

David Altheide framhäver vikten av att ha en förståelse för processen inom vilken materialet skapats. Denna förståelse är bra för forskaren att ha när hen tolkar materialet (1996: 2, 25). För att vi skulle få en bättre förståelse för kontexten gjorde vi en intervju med redaktören Ales Ree på *Skavlan*⁴. Det vi var intresserade av att veta var hur mycket av intervjuerna som planeras i förväg. Vi ville även veta om politikerna kunde påverka innehållet i samtalet genom att ställa krav på vilka frågor som skulle ställas.

Eftersom forskaren står i centrum i en kvalitativ studie, är det våra tolkningar av materialet som ligger till grund för analysen. Detta kan vara problematiskt då det finns risk för subjektivitet. Våra egna kulturella värderingar och personliga bakgrund kan ha påverkat resultaten. Det faktum att vi inte är erfarna medie- eller genusforskare kan ha påverkat studien reliabilitet såtillvida att vi kan ha varit begränsade i våra tolkningar. Statsvetare Birgitta Höijer anser att subjektivitet är ett potentiellt hot mot en ECA-studies validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Hon menar dock att detta kan motverkas genom att forskaren jämför sina tolkningar med andras. Hon framhäver även vikten av att förtydliga slutsatserna för läsaren genom att presentera citat ur texten för att visa vad det är man tolkat (1990: 16). Vi har arbetat systematiskt med vårt material och har studerat intervjuerna upprepade gånger. Vi har ständigt jämfört våra tolkningar med varandras och förhållit oss kritiskt till dem. Ofta har vi varit överens om de mönster vi upptäckt, men vi har varit noga med att kunna styrka tendenser med flera exempel från intervjuerna. När vi blivit uppmärksamma på en eventuell tendens har vi gått tillbaka till materialet och studerat det igen med kritiska ögon. Detta talar för att studien har en god reliabilitet.

Altheide framhäver fördelar med att arbeta tillsammans. Han menar att det är bäst att göra detta genom hela processen, från att studera materialet till att diskutera tolkningar (1996: 41). Vi tror att det har varit en stor fördel för oss både i resultatdelen och i analysdelen att vi har kunnat diskutera materialet under arbetets gång.

Fyra analytiska teman: våra frågor till materialet

Vilka begrepp blir då viktiga för oss att förhålla oss till? Vilka teman kan vi använda av oss för att diskutera hur kön görs i en talkshow där politiker medverkar?

---

⁴ Se bifogat appendix för att läsa hela intervjun.

Vi har identifierat fyra analytiska teman som vi kommer att förhålla oss till när vi diskuterar intervjuerna i *Skavlans*:

1. Intervjuarens (Fredrik Skavlans) roll i samtalet
2. Politikerns roll i samtalet
3. Tematiken i samtalet
4. Hur kön explicit markeras i samtalet

Vi redogör för dessa teman här nedan:

Tema 1 och 2: Intervjuarens och politikernas roll i samtalet

När vi analyserar både Fredrik Skavlans och politikernas roll i intervjun blir det relevant för oss att förhålla oss till den diskursiva makten. Den diskursiva makten är relevant eftersom det handlar om att en komplex och flytande makt, som ständigt utövas genom vårt sätt att prata och agera. Hur fungerar detta i en intervju? Programledaren har från början mer makt i en intervju, eftersom det är hen som har ansvar för att ställa frågor och på så sätt styr samtalet (Lauerbach, 2007: 1393). Har Fredrik Skavlan makten? Utmanas hans position? Helt enkelt: hur ser maktbalansen och förhandlingen om makten ut? Vi kommer att analysera detta utifrån de genusteorier vi presenterat i teorikapitlet.

När vi diskuterar dessa två teman blir det också centralt för oss att förhålla oss till talkshowens struktur. Först när vi vet vad normen är kan vi diskutera om reglerna följs eller bryts. En viktig del av talkshow-formatet är den lättsamma tonen. Till skillnad från en nyhetsintervju, där den intervjuade politikern tvingas stå till svars för sina politiska ståndpunkter och beslut, så handlar talkshowen snarare om att nå samförstånd i samtalet. Det är ett samarbete mellan programledaren och politikern, med målet att underhålla publiken. Skämt är en viktig del i en talkshow (Lauerbach, 2007: 138).

I en talkshow handlar det inte så mycket om att ifrågasätta gästen, utan snarare om att bekräfta. Hur kan man då bekräfta någon i ett samtal? Vi kommer att utgå från ett antal bekräftartekniker och så kallade motstrategier, som utvecklats av Amnéus et al som svar på Berit Ås berömda härskartekniker (2004). Härskartekniker är metoder för att förtrycka eller skaffa sig negativ makt över andra. De ursprungliga fem härskarteknikerna är *osynliggörande, förlöjligande, undanhållande av information, dubbel bestraffning och påförande av skuld och skam* (2013). Bekräftarteknikerna går ut på att bemöta härskartekniker. Amnéus et al har utvecklat fem motstrategier och bekräftartekniker, men i en medierad kontext är främst två av dem centrala:

Härskarteknik	Motstrategi	Bekräftarteknik
Osynliggörande	Tag plats	Synliggörande
Förlöjligande	Ifrågasättande	Respekterande

Snarare än att studera förekomsten av härskartekniker kommer vi att fokusera på förekomsten av bekräftartekniker, eftersom det är ett format där bekräftelse är centralt. Både programledare och gäst kan använda sig av bekräftartekniker. Vi kommer även att

identifiera andra sätt att bekräfta i intervjuerna, men tycker ändå att det är värt att ha dessa två bekräftartekniker med oss när vi analyserar.

I vår uppsats blir motsatsförhållandet till förekomsten av bekräftartekniker *utebliven bekräftelse* istället för en eventuell härskarteknik. Vem får bekräftelse i talkshoven och för vem uteblir den? Och vad händer när Fredrik Skavlan går från att vara den förväntade bekräftande talkshowvärden till att inta en mer kritiskt granskande roll och börja ifrågasätta?

Tema 3: Tematiken i samtalet

Ett medialiserat samhälle ställer höga krav på den politiska kommunikation och dess utövare. Politiker är beroende av medier för att nå ut, och en politikers mediala framträdande skulle kunna påverka opinionen. Det borde därför vara mycket viktigt för en politiker att visa sig från sin allra bästa sida när nästan två miljoner potentiella väljare sitter bänkade framför TV:n. Även när politikern inte längre representerar en politisk institution, bör en positiv framställning vara viktig; inte minst för det personliga varumärket.

Det finns ett stort driv i talkshow-intervjuer att det ska gå mot det privata och att hela tiden koppla yrkeslivet till det privata. Hur lyckas politikerna med balansgången? Vad får de prata om? Hur förhåller de sig till ämnena som tas upp och vem bestämmer vilka ämnen som avhandlas?

Först och främst gäller det att ta reda på vad politikerna pratar om; sitt yrkesliv eller sitt privatliv. Oavsett vad de gästade politikerna pratar om kan innehållet i samtalet skilja sig åt beroende på deras kön. Därför är det relevant att undersöka vad som är fokus i samtalet oavsett om det handlar om det privata livet eller yrkeslivet. Det blir relevant för oss att förhålla oss till det som traditionellt betraktats som feminina och maskulina samtalsämnen. Här skulle man kunna se hur kön markeras implicit genom ämnesval.

Tema 4: Hur kön explicit markeras i samtalet

När vi diskuterar det sista temat ligger fokus på det sociala könet och genusordningen. Vi ämnar undersöka hur deltagarna förhåller sig till genusordningen; utmanar de den eller fogar de sig efter den? Mer specifikt kan man säga att vi kommer att undersöka om det "typiskt feminina" och det "typiskt maskulina" bekräftas, i förhållande till den för nuvarande rådande genusordningen, eller om dessa kvinnligheter och manligheter utmanas och förändras under strålkastarna.

Vilka markörer används för att visa att gästen är man eller kvinna? Begreppet *performativitet* blir centralt, eftersom det belyser det faktum att man markerar sitt eget kön genom sitt sätt att prata och uttrycka sig. Vi kommer att diskutera hur både Fredrik Skavlan och gästen förhåller sig till genusordningen, och hur de på så sätt markerar kön.

Ett sätt att visa att man är medveten om sin könstillhörighet kan vara att ta upp en viss typ av ämnen, till exempel att kvinnor tar upp det faktum att de blir särbehandlade. Att undvika ämnen kan också vara ett sätt att markera kön.

Resultat och analys

I detta kapitel kommer vi att presentera de resultat vi fått fram efter att ha studerat avsnitt av *Skavlan* med hjälp av ECA-metoden. Resultaten kommer att redovisas inom respektive tema och därefter följas av en diskussion. Vi hoppas att det ska underlätta för läsaren att det empiriska materialet inom varje tema följs av vår analys. Kanske kan det även bidra till egna reflektioner för läsaren. Kapitlet kommer att avslutas med en sammanfattande slutdiskussion.

1: Intervjuarens roll i samtalet

Att visa muskler i samtalet

När vi diskuterar detta tema kommer det centrala att vara maktbalansen i samtalet, och hur Fredrik Skavlan bemöter sina gäster.

Det gemensamma draget i alla intervjuer är att Fredrik Skavlan har makten över samtalet, precis i enlighet med talkshowens struktur. Endast undantagsvis utmanas denna makt. Det finns exempel där Fredrik Skavlans "rätt att styra samtalet" ifrågasätts och utmanas av gästen. Ett exempel på detta är Gudrun Schyman (blir avbruten men fortsätter prata), Anna Maria Corazza Bildt (ifrågasätter Fredrik Skavlans frågor om kärlekslivet) samt Carl Bildt (vill inte prata om sitt privatliv). Även Mona Sahlin ifrågasätter Fredrik Skavlan vid ett flertal tillfällen. Ett tydligt exempel är när hon inte vill svara på frågan om Håkan Juholt någonsin ringde henne när han var partiledare:

- *Ringde han alls?*
- *Det var väldigt få gånger, om man säger så. Nu spelar det ingen roll att du frågar mer, det blir inget mer.*
- *Men vi är nere på (visar noll med fingret)?*
- *Vi struntar i det nu, Fredrik.*

Det är svårt att generalisera kring dessa resultat, men det finns en tendens att kvinnor ifrågasätter oftare. Man ska dock tillägga att de allra flesta politiker slingrar sig från frågor någon gång under samtalet. Många gånger ges politikerna goda möjligheter till detta, eftersom Skavlan ganska ofta ställer dubbelfrågor och politikern väljer att bara svara på en. Som tittare uppfattar man då inte att politikern undviker frågan om man inte är uppmärksam.

Det finns dock även andra sätt som makten kan skifta. Fredrik Skavlan är generellt sett aktiv i sitt frågeställande, och driver intervjun intensivt framåt (ibland på ett närmast stressigt sätt). Ett undantag från detta är han intervjuar Jan Eliasson. I den intervjun sitter Fredrik Skavlan trollbunden, och ursäktar sig emellanåt när han råkar avbryta honom. Jan Eliasson får berätta en lång historia om Saddam Hussein i princip helt ostört.

Bekräftelse är en central del i en talkshow. Det är därför föga överraskande att Fredrik Skavlan bekräftar sina gäster. Det kan handla om att han berömmar gästen, lyfter fram egenskaper eller politiska bedrifter. Det finns självklart en mängd olika sätt att bekräfta någon på, utan att uttalat ge en komplimang. Det kan handla om att le, humma på rätt ställen, verka intresserad och på olika sätt uppmuntra gästen att prata. I exemplet från intervjun med Jan Eliasson som tas upp ovan förekommer denna typ av bekräftelse. Intervjun med Jan Eliasson ett tydligt exempel på en situation när Fredrik Skavlan använder bekräftarteknikerna *synliggörande* och *respekterande*.

Det är vanligare att politikerna i Skavlan blir bekräftade i sin yrkesroll, än som privatpersoner:

Fredrik Skavlan när han presenterar Jan Eliasson: *Han har varit utrikesminister, ambassadör i Washington, har suttit i toppen av FN och har i flera decennier varit känd som världens viktigaste svensk.*

Fredrik Skavlan till Tomas Bodström:

- Är familjen nöjd nu?
- De tycker jag är gladare nu när jag slutat med politik.
- Då är alla nöjda förutom ditt parti.

Fredrik Skavlan till Mona Sahlin när de pratar om Socialdemokraternas valförlust: *Men du verkade så stark direkt efter, när du höll ditt tal. Många säger att det var ditt bästa valtal.*

När programledaren tar i med hårdhandskarna

Ett tydligt undantag från den bekräftande tonen Fredrik Skavlan ofta har är intervjun med Håkan Juholt. Då går Fredrik Skavlan in i en mer ifrågasättande nyhetsjournalistroll: *Du sa ju om din föregångare Mona Sahlin att ett så stort parti inte kan ha en så pass ifrågasatt partiledare som henne? Varför gäller inte det för dig?*

Hela intervjun med Håkan Juholt har en allvarlig ton, och den avviker från den traditionella talkshow-intervjun. Bekräftelser från Fredrik Skavlan uteblir. Publiken applåderar sällan och varken Håkan Juholt eller Fredrik Skavlan skämtar. Man ska dock ha i åtanke att tidpunkten då Håkan Juholt är gäst i *Skavlan* är mycket speciell. Han gästar programmet som del av den "förlåt-turné" som han genomförde hösten 2011 efter den kris som slutligen ledde till att han avgick.

Det finns fler exempel där Fredrik Skavlan intar en mer ifrågasättande roll: när han pratar om Etiopien med Carl Bildt⁵, när han pratar om Tobias Billström med Anders Borg⁶ och när han intervjuar Gudrun Schyman. I de tre första fallen (Juholt, Bildt, Borg) rör det sig om

---

⁵ Vid tidpunkten för intervjun satt de två svenska journalisterna Martin Schibbye och Johan Persson i fängelse i Etiopien misstänka för terrorverksamhet. Utrikesminister Carl Bildt var huvudansvarig i frigivningsförhandlingarna, och ifrågasattes starkt för sin inblandning i Lundin Petroleum, som journalisterna ämnade undersöka.

⁶ Strax före tidpunkten för intervjun hade Anders Borgs kollega migrationsminister Tobias Billström gjort ett kritiserat uttalande om gömda flyktingar i Sverige.

politiska skandaler, en "elefant i rummet", som Fredrik Skavlan förmodligen inte kan ignorera när han intervjuar en person i ansvarsposition. I två av fallen rör det sig även om en mycket kort tid av intervjun, och i båda fallen är det det sista som tas upp innan intervjun är slut. Det är ett klassiskt sätt att behålla en bra stämning så långt det är möjligt. På detta sätt skiljer sig intervjuerna med Håkan Juholt och Gudrun Schyman ut sig, eftersom Fredrik Skavlans ifrågasättande förhållningssätt genomsyrar hela intervjun. Det intressanta med intervjun med Gudrun Schyman är att hon inte är en del av en politisk kris vid tillfället för intervjun. Hon är dessutom den enda politikern som blir avbruten mitt i en mening. Detta när hon kommer in på Feministiskt Initiativs familjepolitik i relation till sitt eget förhållande:

– *Du slutar inte för att vara mer med din man?*

– *Nej! (Mummel, det låter som att Fredrik Skavlan säger: det skulle inte vara ett feministiskt initiativ samtidigt som Gudrun Schyman svarar på frågan). Inte alls! Alltså, Feministiskt Initiativ har ju en väldigt stark familjepolitik, som handlar om att vi ska få vara människor...*

Fredrik Skavlan: – *Ja, vi tar inte det nu.*

– *Bara väldigt lite! (Gudrun måttar med fingrarna.) ... inte in-fackade i könsroller som gör att vi inte kan utveckla kärlek.*

En annan situation som illustrerar stämningen under intervjun är när Gudrun Schyman pratar om Jaques, mannen hon lever med i något som hon kallar "ett äktenskapsliknande förhållande". Lene Nystrøm från Aqua, som också är gäst i programmet, ställer då en fråga till Gudrun Schyman:

– *Jag är så nyfiken på en sak. Jag har ju hört lite om dig och vad du står för. Och så tänker jag, och nu går vi helt ner i feministiska petitesser... Är han en gentleman, får han lov att behandla dig som en kvinna, öppna dörren, ta ut stolen..?*

GS: – *Nej...*

LN: – *Nej!?*

FS: – *Nej, just det. Det går en gräns.*

GS: – *Nej, det är inte så. Nej, det är inte så. Nej nej, det är inte alls så!*

FS: – *Men han är gentlemanliknande (skratt).*

Fredrik Skavlan avbryter Gudrun Schyman och lägger ord i hennes mun. Det hon slutligen säger är att hennes sambo inte är den romantiska typen som öppnar dörrar, det handlar inte om att hon inte ger honom tillstånd. Fredrik Skavlan låter henne inte prata klart. Den sista kommentaren kan dessutom uppfattas som ett ironiskt anspel på Gudrun Schymans begrepp "äktenskapsliknande förhållande". Å ena sidan kan man tolka det som oskyldigt skämtande i en avspänd talkshow-situation. Å andra sidan kan man tolka det som att Fredrik Skavlan förminskar Gudrun Schyman genom att inte ta hennes åsikter på allvar och inte låta henne tala till punkt.

Det är en intressant skillnad mellan dessa situationer. När Anders Borg, Carl Bildt och Håkan Juholt blir ifrågasatta är det av politiska skäl, men ifrågasättandet av Gudrun Schyman rör sig inom den privata sfären.

Fredrik och ögonfransarna

Intervjuerna följer generellt sett talkshowens struktur i det avseendet att stämningen är avspänd. De gästade politikerna och Fredrik Skavlan "samarbetar" i att föra intervjun framåt och att underhålla publiken. Fredrik Skavlan skämtar med alla gäster. Ofta ligger det en bekräftelse i skämtet, som i Fredrik Skavlans kommentar till Anders Borg: *Du är känd för att vara påläst. Kan du bli frustrerad när andra inte fattar?*

Det förefaller dock som att det finns fler ämnen att skämta om när det kommer till de manliga gästerna. En tydlig tendens är att Fredrik Skavlan skämtar om manliga politikeres utseende, men aldrig om kvinnliga politikeres. Han skämtar om att det ser ut som att Göran Persson har plastikerat sig, att Anders Borg lyckats undvika att bli gråhårig och, som exemplet här nedan illustrerar, hur Fredrik Reinfeldts utseende har gynnat honom i karriären:

Fredrik Skavlan: – *När jag började jobba här i Sverige så snackade folk om "Flickornas Fredrik".*

Fredrik Reinfeldt: – *Jaså?*

FS: – *Och det var ju inte jag.*

FR: – *Det var ju vänligt av dem.*

FS: – *Men jag sitter och ser här att de har rätt, de pratade också om dina jättelånga ögonfransar (skratt). Du har kommit långt med dem.*

FR: – *Fint att du såg det (skratt och applåder).*

FS: – *På nära håll så.*

Ytterligare ett exempel på ämnen som går att skämta om med män är barnuppfostran.

Fredrik Skavlan: – *När tappar du kontrollen? Du framstår ju som en person som har mycket kontroll.*

Fredrik Reinfeldt: – *Det är egentligen bara när jag ska uppfostra mina barn. Det är de enda gångerna som jag helt bara sådär tappar kontrollen (skratt), tappar konceptet.*

– *Hur blir du då?*

– *Ja, jag blir arg, jag är ologisk eller jag låtsas inte förstå vad de säger eller sådär (skratt).*

Mäns utseende och sätt att uppfostra barn är exempel på ämnen som inte är laddade.

Ett annat oladdat ämne är mäns tillkortakommanden. De manliga gästerna kan beskriva sig själva eller bli beskrivna som blyga (Carl Bildt), nervösa (Stefan Löfven) eller lata (Tomas Bodström):

– *Jag har hört om dig att du sägs kunna vara ganska lat.*

– *Ja.*

– *Faktiskt någon som sa att du var Sveriges lataste politiker.*

– *Jaha, okej (skratt).*

I intervjun med Göran Persson och Anita Steen målas Göran Persson upp som en något bortkommen man. Anita Steens uttalande nedan genererar många skratt.

Fredrik Skavlan: – *Vad var ditt första intryck av Göran?*

Anitra Steen: – *Ja... Han var lite vilsen. (Göran ler, ser nöjd ut) Så det var väl det som gjorde att jag kände att det var viktigt att ta sig an honom och hjälpa honom på vägen. När han kom till Stockholm första gången så var han ju tvungen att ta taxi till riksdagshuset för han hittade inte.*

Göran Persson: – *Det är sant! Det är sant.*

Att skämta om att en man är svag på något sätt förefaller inte vara något problem. Fredrik Skavlan skämtar inte om sådant med de kvinnliga politikerna. De får istället skämta om till exempel andra politiska ledare (Maud Olofsson om Berlusconi, Margot Wallström om Putin, Mona Sahlin om Göran Persson), om sina liv i politiken och andra yrkesrelaterade ämnen.

Diskussion

Som programledare har Fredrik Skavlan mer makt från början. Han styr samtalet och urvalet genom de frågor han ställer, och bestämmer även vem han bekräftar och hur. Vi har nämnt några undantag när Fredrik Skavlan går från att vara bekräftande till att vara ifrågasättande, bland annat i intervjuerna med Håkan Juholt och Gudrun Schyman. Som vi diskuterade i teorikapitlet utgår vi från att alla är delaktiga i att skapa den diskurs de befinner sig i, men att personer har olika möjligheter att utmana makten inom en diskurs. Vår tolkning är att Håkan Juholt inte har så goda resurser att ifrågasätta Fredrik Skavlans makt på grund av den prekära situationen han befinner sig i. Hela samtalet ramas in av den förlåt-turné han är på och det märks att han är pressad. Gudrun Schyman, som också blir ifrågasatt, visar däremot på goda resurser genom att använda motstrategier mot Fredrik Skavlans ifrågasättande. Hon tar plats.

Man skulle kunna tolka det som att Fredrik Skavlan inte vill att Gudrun Schyman ska diskutera politik när han avbryter henne. Kanske för att han inte vill att det ska vara fokus i talkshowen. Det finns dock många situationer när andra politiker pratar om politik och inte blir avbrutna. Fredrik Reinfeldt får prata om jämställdhet i regeringen, Nyamko Sabuni får prata om hur hon förändrat regeringens integrationspolitik och Anders Borg om hur Moderaterna är som parti. Detta är bara några exempel på situationer där politik är en del av samtalet. Vi tror därför att det är osannolikt att Gudrun Schyman blir avbruten för att hon pratar om politik.

Det är svårt att säga vad ifrågasättandet av Gudrun Schyman beror på men utifrån ett genusperspektiv kan man resonera kring flera förklaringar. Gudrun Schyman har tagit en plats i samhället som inte stämmer överens med det förväntade. Hon ifrågasätter samhällets normer när det kommer till familjekonstellation och det pratar hon öppet om i intervjun. Hon väljer att leva på ett sätt som inte överensstämmer med den rådande genusordningen. Längre fram i analysen kommer vi att lyfta fram ett exempel där Margot Wallström blir ifrågasatt på ett liknande sätt, som också kan diskuteras utifrån att hon är en kvinna som inte intagit "rätt plats" i genusordningen. När Fredrik Skavlan ifrågasätter de manliga politikerna vi gett exempel på handlar det om sådant som skett i yrkesrollen. Ingen manlig politiker blir ifrågasatt för något inom den privata sfären trots att alla manliga politiker (förutom Carl Bildt och Jan Eliasson) pratar relativt mycket om det privata. De enda

kvinnliga politiker som väljer att prata om det privata är just Gudrun Schyman och Margot Wallström och de blir ifrågasatta. Detta stärker Liesbet van Zoonens hypotes om att kvinnliga politiker inte kan prata om sitt privatliv utan att det får negativa följder. Det ska dock framhållas att vi endast har två exempel på detta fenomen. Å andra sidan har vi inget exempel bland de manliga politikerna.

Det finns en tydlig skillnad på hur Fredrik Skavlan bekräftar manliga och kvinnliga politiker. Han skämtar med alla, men på olika sätt. Med män kan han skämta om utseende, barnuppfostran och tillkortakommanden. Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att föreställa sig att Fredrik Skavlan skulle skämta om samma saker med en kvinnlig politiker. Vi har i teorikapitlet lagt fram Maud Eduards hypotes att kvinnor *är* sitt kön och att de tänker på att de är kvinnor högre utsträckning än män tänker på att de är män. Vi tror att Fredrik Skavlan också tänker på att kvinnor är sitt kön och att det finns fler regler att förhålla sig till. Det är även rimligt att anta att han är medveten om genus och könsroller och tänker på det när han ställer frågor. Detta får problematiska och oförutsedda konsekvenser, nämligen att kvinnor inte får lika stort utrymme som män. Detta är en situation då det tycks vara omöjligt för Fredrik Skavlan att göra rätt. Å ena sidan hade han kritiserats om han skämtat om en kvinnlig politikers långa ögonsfransar. Å andra sidan genererar denna begränsning orättvisa förutsättningar för manliga och kvinnliga politiker när de medverkar i *Skavlan*. Det man som tittare förväntar sig av en gäst i programmet är att personen är avslappnad, bjuder på sig själv och även kan skämta om sig själv. Konsekvensen när de kvinnliga politikerna inte gör det riskerar att bli att man tycker att de inte är lika underhållande.

Man kan även koppla denna tendens till att de manliga politikerna har mer makt än de kvinnliga politikerna, i det avseendet att de har större handlingsutrymme. De kan skämta om fler ämnen, och kan även beskriva sig själva, och bli beskrivna, på ett negativt sätt. De har inte lika mycket att förlora på det. En viktig aspekt i denna diskussion är att det inte bara är Fredrik Skavlan som skapar dessa situationer. Som vi lyft fram tidigare utgår vi från att både gäst och programledare är delaktiga i att skapa diskursen de befinner sig. Fredrik Skavlan skämtar inte med sina kvinnliga gäster om utseende, på samma sätt som de inte själva gör det. Fredrik Skavlan beskriver inte en kvinna som till exempel "nervös", på samma sätt som de inte själva gör det. Det är således situationer och förhållanden som skapas av båda parter.

2: Politikerns roll i samtalet

Att anpassa sig efter talkshowens regler

I talkshow-formatet är det viktigt med narrativ, att berätta historier, och detta verkar politikerna förstå. Återigen är dock Håkan Juholt ett undantag. Vid några tillfällen får han chansen att bjuda publiken på en rolig berättelse, men gör det inte. Han har en väldigt seriös framtoning genom hela intervjun, även när han tar upp mindre allvarliga ämnen som till exempel att spela spel med sina barn. Förmodligen är han starkt påverkad av uppmärksamheten kring skandalen han är mitt uppe i. Intervjun med Håkan Juholt är ett tydligt exempel på när samarbetet mellan programledare och gäst inte fungerar, med

resultat att man som tittare inte blir underhållen. Ett tecken på det är att studiopubliken sällan skrattar eller applåderar.

Mona Sahlin hanterar en liknande situation på ett annat sätt. Hon är gäst i programmet tre gånger, och under den andra intervjun har Socialdemokraterna precis gjort sitt sämsta val på över 100 år under hennes ledning. Hon befinner sig i en likartad situation som Håkan Juholt, men kan ändå förhålla sig till talkshowens logik genom att balansera mellan det allvarliga och skämtsamma. Fredrik Skavlan frågar henne om natten efter valförlusten och all uppmärksamhet från pressen:

– *Man följer dig hela vägen till dörren hemma, fotograferna är med hela vägen.*
– *Ja, så var det ju verkligen. Halv två på natten kom vi hem och då möttes vi av tjugo fotografers som stod utanför. Och sen sov några av dem över i sina bilar så när jag gick till jobbet på morgonen då stod de där fortfarande. Då tyckte jag nästan synd om dem. Tänkte, ska jag koka kaffe åt dem? De verkar ha frusit där på natten.*

Det finns ett flertal exempel på när politikerna får frågor om något känsligt och ändå framstår som avslappnade och glada. Ett exempel är när Nyamko Sabuni tillfrågas om rykten angående en romans mellan henne och Fredrik Reinfeldt stämmer:

– *Innan du kommer hit så googlar man dig. Och då, jag följer inte med så bra, men då ser jag plötsligt att när man googlar dig så kommer det upp väldigt många träffar med någon historia om att du och Fredrik Reinfeldt är ett par.*
– *Ja. Jag kan bara gratulera Fredrik.*
– *Stämmer det?*
– *Inte såvitt jag vet.*

Nyamko Sabuni lyckas inte bara undvika frågan, utan även göra det till ett skämt och få studiopubliken att skratta. Detta sätt att vända en svår, och eventuellt negativ, situation till något positivt för politikern själv är återkommande i flera intervjuer.

När Mona Sahlin pratar om sin framtid efter att ha avgått som Socialdemokraternas partiledare skämtar hon två gånger om den omtalade Toblerone-affären⁷. Hon kommenterar till exempel sin eventuella flytt till Schweiz på följande vis: *Då skrev någon, nu flyttar hon till Toblerone-landet Schweiz (skratt).*

Diskussion

Med stöd i det vi diskuterat i teoridelen om svenska riksdagsledamöters tilltro till mediernas makt kan man anta att det är viktigt för politikerna som gästar *Skavlan* att bilden av dem är fördelaktig. Talkshows har blivit en allt viktigare plattform för politiker att synas på. *Skavlan*-redaktionens redaktör har i en intervju med oss dessutom framhållit att de allra flesta politiker som de kontaktar är intresserade av att delta. Eftersom en talkshow fokuserar mer på underhållning än andra mediasammanhang en politiker kan tänkas delta i kan politiker

---

⁷ Tobleroneaffären var en politisk skandal på 90-talet. Den handlade om det faktum att Mona Sahlin under sin tid som arbetsmarknadsminister använt statens kontokort för privata utlägg, bland annat för att köpa Toblerone-choklad.

nå personer som de annars kanske inte hade nått. Medieforskare Göran Eriksson framhäver den dubbla risken med att framträda i en talkshow. Dels finns det en risk att verka för avslappnad och tappa trovärdighet, samtidigt som det finns en risk att vara för allvarlig och uppfattas som opersonliga. Generellt sett lyckas politikerna med denna balansgång. Det finns dock skillnader när det kommer till hur personliga de är, men detta kommer vi att diskutera under tema tre.

Både de manliga och de kvinnliga politikerna är skickliga på att anpassa sig efter formatet och att "visa sig från sin bästa sida". De allra flesta politikerna framstår som glada och avslappnade när de är med i *Skavlan*. De gästade politikerna förstår att de ska skämta, bjuda på sig själva (Mona Sahlin, Maud Olofsson och Fredrik Reinfeldt sjunger till exempel i programmet) och politikerna inser att det snarare är ett samtal än en intervju. De anpassar sig därefter. De fogar sig även efter den givna maktstrukturen. De låter Fredrik Skavlan ställa frågor och svarar på dem. Några undantag till detta tog vi upp i föregående tema.

Det är svårt att generalisera kring sambandet mellan kön och politikerns roll i samtalet. Det finns däremot skillnader i ämnesval och hur politikerna beskriver sig själva och hur de blir beskrivna. Detta kommer vi att diskutera under tema tre och fyra.

3: Tematiken i samtalet

Hängel, tonårsbarn och elleverantörer: en politikers privata sida

Det finns ett tydligt driv i flera talkshow-intervjuer att samtalet till stor del ska handla om privatlivet. Hur villiga politikerna är att prata om det privata i *Skavlan* varierar dock mycket. Även utrymmet politikerna får till att prata om sitt privatliv varierar.

Generellt sett får de manliga politikerna prata mer om privatlivet än de kvinnliga. De får också prata om privatlivet på ett "typiskt" feminint sätt. Fokus ligger på känslor, romantik och familjeliv. Just frågan "är du romantisk?" är återkommande i intervjuerna med de manliga politikerna. Den enda kvinnan som får den frågan är Gudrun Schyman.

Stefan Löfven får i princip enbart prata om det privata. I intervjun med honom avhandlas fyra känsliga ämnen: att han blev bortlämnad till barnhem som liten, hur det var att sitta vid sin biologiska mammas dödsbädd, hans möte med "sitt livs kärlek" som vid tillfället var gift samt sorgen kring att inte ha fått några egna barn.

– Är det en sorg eller är det något som...?

– Ibland, jag ska inte förneka det. Ibland har jag tänkt att visst skulle det vara kul att ha någon liten tjej eller kille som kommer och säger pappa. Så är det.

Detta är ett extremexempel på en intervju som går väldigt djupt in på känsliga och privata ämnen.

Andra exempel är Göran Persson som får prata länge om hur han träffade Anita Steen och att de hånglar och bråkar mycket. Han berättar även att han gärna serverar frukost på sängen varpå Anita Steen säger: *Måste vi berätta det?* Fredrik Reinfeldt får prata om sin fru och sina tonårsbarn. Anders Borg får ta emot flera på varandra följande frågor om privatlivet:

Som finansminister, hur hanterar du pengar rent privat? [...] Är du sån som är snål, girig, på jobbet men privat kan du bruka pengar som en full sjöman? [...] Ta som exempel att du är i en affär, vilka sorts affärer går du till? [...] Så du äter alltså ur burkar? [...] Så när du har myskväll i ettan..? [...] Är du en sån som jämför priser när du handlar? [...] Så du är vaksam? [...] Är du sån som håller koll på elbolag och byter leverantör? [...] När finansministern är ute med sin fru, vem tar då notan? [...] Hur ofta är ni på dejt? [...] När var du ute senast? På en födelsedag, bröllopsdag?

Manliga politiker verkar generellt sett villiga att prata om det privata. Undantaget från det är Carl Bildt, som till exempel inte vill svara på frågan om vad som var det mest romantiska med Paris: *Det tänker jag inte tala om här. Det var det där med privatlivet, hörru.* Carl Bildt drar en tydlig gräns och poängterar flera gånger att han tycker att det är viktigt att behålla privatlivet utanför. Han är den enda manliga politikern som gör det.

”Det har inte du med att göra”

Att dra en gräns mellan det privata och det offentliga sker oftare i intervjuer med kvinnliga politiker. Både Maud Olofsson och Nyamko Sabuni pratar mycket lite om sina privatliv och mycket om sina politiska gärningar och händelser från yrkeslivet. Båda verkar vara överens med Fredrik Skavlan om att det är det samtalen ska handla om. De får knappt några frågor om det privata, och tar heller inte upp privatlivet själva. När Mona Sahlin får frågor om sin man säger hon rakt ut att hon tidigare har varit öppen med det privata men att hon ångrar det:

Jag var väldigt öppen med mitt liv i början när jag var ung och kom in i riksdagen. Och det var ett misstag. Så det som är kvar av det som är vårt privata, det bevakar vi stenhårt. Därinne är det bara vi. Så frågar du om hur Bosse är egentligen, så säger jag ’det har inte du med att göra’. För det är mitt liv. Det är vårt (applåder).

Ytterligare ett exempel är Anna Maria Corazza Bildt som inte vill kommentera sitt kärleksliv och även skämtar med Fredrik Skavlan om den begränsningen när hon ska berätta en kort anekdot: *Jag kan berätta något som kanske är kul. Så du får lite av en familjebild, du ska vara jätteglad för det.*

De kvinnliga politikerna får istället prata mer om sitt yrke och sin yrkesroll. Ofta verkar det som att det är denna sida de är måna om att visa:

Anna Maria Corazza Bildt: *Jag fortsätter anstränga mig för mycket, stressa mig för mycket. Egentligen, stress är min drivkraft. Jag har valt att vara utbränd, jag har valt att fortsätta göra fel. Och jag gillar det på något sätt. Jag kunde sänka mitt tempo, men jag vill inte.*

Nyamko Sabuni: *Det är svårt i Sverige att få driva politik utan att ha gedigen kunskap; forskning och utredning och statistik. Och det fanns inte när jag var statsråd och började jobba med de här hedersproblemen. Och då såg jag till att tillsätta en utredning [...]*

Även Maud Olofsson och Margot Wallström pratar om vikten av sina politiska gärningar.

Ett tydligt undantag från detta mönster är Gudrun Schyman, som knappt pratar om sitt yrkesliv alls och dessutom är väldigt öppen med det privata:

Nej, jag är ju inte romantisk, eh, alls egentligen. Men jag säger det som är. Och han är för mig den första mannen som jag har sagt 'jag älskar dig' till. Jag har aldrig gjort det till någon man som jag levtt tillsammans med tidigare. Och första gången jag upplevde själv en sådan reservationslös kärlek så att jag kunde säga och vara i det, det var i förhållande till mina barn.

Gudrun Schyman berättar ingående om hur hon träffade sin nya sambo Jaques Öhlund, kärleken till sina barn och även om känslorna kring att acceptera att hon var alkoholist.

Margot Wallström och dragspelet

Margot Wallström är en av få kvinnliga politiker som får frågor om både privatliv och yrkesliv. De två intervjuerna med henne kännetecknas av en relativt jämn blandning av det privata och det professionella. Fredrik Skavlan beskriver henne som en rastlös workaholic, och mycket vikt läggs vid hennes politiska uppdrag runtom i världen. Det som är intressant är att när hon får prata om hemmalivet ställs det i relation till yrkeslivet. Hon får frågor om hur hon får det att gå ihop, vad familjen tycker om att hon är borta så mycket och om hon tycker att det har varit rätt att prioritera jobbet. Fredrik Skavlan ifrågasätter Margot Wallströms förmåga att balansera familjeliv och yrkesliv, både indirekt: *Du har sagt att du vill lära dig spela dragspel* [Margot Wallström har tidigare nämnt att hon hoppas kunna lära sig instrumentet nu när hon avslutat ett uppdrag] *Ska vi inte bara enas om att du aldrig kommer spela dragspel?* och direkt: *Du har prioriterat jobbet, Margot Wallström, har det varit värt det?*

Vid ett tillfälle berättar Margot Wallström om att hennes tandborste brukar vara undanställd när hon kommer hem från ett uppdrag utomlands. Senare i intervjun vill Fredrik Skavlan veta vad hennes framtida yrkesplaner är och tar då upp tandborsthistorien:

- *Ska jobbet vara nära Karlstad?*
- *Nej, det behöver det inte vara.*
- *Så vi ska sätta bort tandborsten en gång till (skratt).*

Fredrik Skavlan markerar flera gånger under intervjun att han inte tror att Margot Wallström kan sluta jobba och att hon aldrig kommer att kunna kombinera jobbet med familjen.

Diskussion

Den tydligaste tendensen vi uppmärksammat är att de kvinnliga politikerna pratar mindre om sitt privatliv än de manliga politikerna. Detta beror både på att kvinnorna får färre frågor om sitt privatliv, men även på att många av dem tydligt markerar att de vill hålla det privata utanför. Detta återknyter till Liesbet van Zoonens hypotes om kvinnliga politikernas begränsningar. Margot Wallström och Gudrun Schyman är exempel på två kvinnor som öppnat upp för att prata om sitt familjeliv. Vi har redan diskuterat att Gudrun Schyman blev ifrågasatt när hon valde att göra det. För Margot Wallström innebär samtalet om det privata att Fredrik Skavlan skuldbelägger henne för att inte vara hemma mer med sin familj. Margot Wallström skuldbelägger även sig själv vid flera tillfällen.

Situationen med Margot Wallström kan jämföras med tre manliga politiker som på grund av sitt jobb tvingas spendera mycket tid utan sina familjer men som inte ifrågasätts på samma sätt. Carl Bildt pratar överhuvudtaget inte om balansen mellan arbete och familj. Anders Borg tar upp svårigheterna med att vara borta från familjen, men detta är på eget initiativ och inget som Fredrik Skavlan följer upp. Jan Eliasson, som haft en lång internationell karriär, pratar väldigt kort om sin fru men då på ett skämtsamt sätt. Han får frågan om han kan använda samma förhandlingsteknik hemma som han använder i yrket: *Den här talangen? Kan du använda dig av den hemma, med din fru?* Jan Eliassons arbetsliv förefaller inte vara något som försvårar hans familjeliv, utan det blir snarare en fördel eftersom han kan använda sig av sina färdigheter på hemmaplan.

Vi tror att de kvinnliga politikerna gör en mycket medveten begränsning. Mona Sahlin påpekar dessutom att hon varit privat tidigare, och att detta är något hon ångrar. En talkshow är dock ett tillfälle för en politiker att visa en annan sida av sig själv. En sida som man som medborgare inte får se i mer "seriösa" mediasammanhang. De kvinnliga politikerna går miste om chansen att visa en annan sida genom att endast prata om sitt yrke och sin yrkesroll. En möjlig anledning till att de kvinnliga politikerna gör den här begränsningen är för att de försöker leva upp till ett politikerideal som är maskulint. Detta behöver inte de manliga politikerna bekymra sig om eftersom de redan "är" normen genom att vara män. De kan istället bryta mot idealet och visa en mjukare sida av sig själv. De manliga politikerna kommer in i talkshowen som politiker, visar ett bredare spektrum av sig själva, och lämnar talkshowen som "människor". De kvinnliga politikerna kommer in i talkshowen som politiker, upprätthåller den rollen och lämnar talkshowen som politiker.

Gudrun Schymans strategi skiljer sig helt och hållet från de övriga kvinnliga politikernas. Hon är väldigt öppen med sitt privatliv och sina känslor och får dessutom många frågor om detta. Det är rimligt att anta att hon är medveten om riskerna med att vara öppen, men att hon trots detta inte vill begränsa sig. Hennes bakgrund som feminist och motståndare mot traditionella könsroller bör ha påverkat hennes mediestrategi.

Att de manliga politikerna framstår som mer villiga att prata om det privata behöver inte nödvändigtvis betyda att de vill göra det. Det kan snarare vara så att de insett medielogiken, och poängen med formatet. De har insett att de har något att vinna på att visa en mer privat sida. Man ska heller inte glömma att det är Fredrik Skavlan som står för frågorna. Han ger således politikerna olika utrymme i samtalet att prata om privatlivet. Som vi påpekat tidigare är det ett gemensamt skapande av diskursen.

Det finns även en skillnad i hur politikerna pratar om sitt privatliv. De manliga politikerna får fler frågor som rör känslolivet och relationer än de kvinnliga politikerna. Just frågan "Är du romantisk?" som återkommer i flera intervjuer visar hur Fredrik Skavlan paradoxalt nog reproducerar den rådande genusordningen genom att göra det oväntade. Han ställer frågan till flera män och endast en kvinna (Gudrun Schyman). Vi tror att han gör detta just för att det är en ovanlig fråga att ställa till män, det vill säga att det finns något sensationellt och kittlande i det. Just den sensationella aspekten i den här frågan spär på föreställningen att romantik skulle vara ett feminint område. Därför ställer han inte frågan till kvinnor, utan till män. Återigen bör det poängteras att detta är en så kallad oförutsedd konsekvens av att Fredrik Skavlan och hans redaktion försöker vara genusmedvetna. Det tycks med andra ord vara svårt att göra "rätt".

4: Hur kön explicit markeras i samtalet

Mäktiga kvinnor och nervösa män

Vi kommer nu att diskutera hur kön markeras i *Skavlan* och hur politikerna förhåller sig till det faktum att de är män och kvinnor.

Den tydligaste tendensen är att de kvinnliga politikerna benämns som just kvinnor. Detta sker ofta redan i presentationen av dem:

- *Hon skulle ha blivit Sveriges första kvinnliga statsminister – istället gjorde Socialdemokraterna sitt sämsta val någonsin. Men här är en kvinna som varit ute i kylan förr.*
- *Vi ska få in en kvinna med makt här.*
- *Men nu: En kvinna som har hela Europa som sin arena, med politiska toppjobb inom UD, FN och EU.*
- *I tio år har hon varit en av Sveriges mäktigaste kvinnor. Nu blir hon rådgivare till Hillary Clinton.*

Ingen av männen blir könade i presentationen. Jan Eliasson är *världens viktigaste svensk*, Anders Borg är *EU:s bästa finansminister*, Stefan Löfven är *fabriksarbetaren som blev statsministerämne* och Tomas Bodström är *en politiker utöver det vanliga*. Det påpekas aldrig att män är just män.

Vi har tidigare pratat om bekräftelse. Nästan alla politiker bekräftas av Fredrik Skavlan. De bekräftas dock på olika sätt. De kvinnliga politikerna beskrivs oftare med ord som mäktig, hård och kompetent. Det framgår även av presentationerna att man gärna lyfter fram att kvinnor har makt. Det finns även exempel från intervjuerna när de kvinnliga politikerna lyfts fram som kompetenta, starka och mäktiga: *Men du verkade så stark direkt efter, när du höll ditt tal. Många säger att det var ditt bästa valtal* (Fredrik Skavlan till Mona Sahlin).

Denna tendens blir även tydlig när gäster och Fredrik Skavlan talar om andra kvinnor som inte är politiker. Till exempel i en av intervjuerna med Fredrik Reinfeldt:

– *Du har sagt att du gillar starka kvinnor? Och du verkar ha lätt för att komma i kontakt med dem också. Vad är det för egenskap du har som gör att du kommunicerar bra med kvinnor?*
– *Jag tror att det går tillbaka till att jag vuxit upp med en stark kvinna, och att jag identifierat mig med hennes vilja och strävan att göra skillnad [...]*

Den synd även när Fredrik Skavlan läser högt ur Göran Perssons självbiografi:

FS: – *'Anitra anlände som en stormvind. Det var svårt att tro att hon snart skulle fylla 40. Hon var vacker, glad och stenhård.' Det är ju inte bara jobb!*

GP: – *Det är sant, det är ju så! Anitra är vacker, glad och stenhård. Och det trivs jag med.*

FS: – *Vad gillade du mest, vacker, glad eller stenhård?*

GP: – *Då skulle vi göra ett väldigt tufft jobb tillsammans, så jag var glad att hon var kompetent och hård. Det behövdes i den miljön. Jag hade aldrig klarat mig utan henne.*

Ett undantag till denna tendens är när Fredrik Skavlan framhåller Maud Olofsson som "den sociala" i förhållande till andra manliga politiker i Alliansen:

Fredrik Skavlan: – *Dessa grabbarna, Reinfeldt, Carl Bildt utrikesministern, Anders Borg finansministern. Du är ju det sociala kittet, säger de om dig.*

De manliga politiker får vara "grabbarna", medan Maud Olofsson får inta den klassiskt feminina rollen som den som kommunicerar och vårdar relationer.

De manliga politikerna bekräftas istället framförallt för egenskaper som att kunna lyssna, kommunicera eller som någon med god intuition. Det finns även ett flertal exempel, som vi nämnt tidigare, på att de manliga politikerna beskrivs med ord som blyg, nervös och vilsen. Adjektiven vi gett exempel på här används både av politikerna själva och av Fredrik Skavlan.

När blir man en workaholic?

Man kan rimligen anta att alla politiker på hög nivå har en tung arbetsbörda. Ändå problematiseras detta endast när det gäller de kvinnliga politikerna. Vi har tidigare tagit upp Margot Wallström och Anna Maria Corazza Bildt som två kvinnor som beskrivs som "workaholics". Den första blir given epitetet av Fredrik Skavlan, den senare använder det själv. Både Margot Wallström och Nyamko Sabuni beskrivs som "rastlösa".

Trots att det finns exempel på situationer då män arbetar mycket problematiseras det inte på samma sätt. Carl Bildt blir presenterad som *en backpacker på hög nivå* med sina 200 resdagar om året. Anders Borg pratar om hur han arbetar fram till klockan 23 på kvällen utan att få någon följdfråga. Tomas Bodström får följande bekräftande kommentar av Fredrik Skavlan: *Du är ju så mycket, du är författare och idrottsman, politiker och advokat.* Det är inget problem att han "är så mycket", han är trots detta ingen "workaholic". Inte

heller i intervjuerna med Carl Bildt och Anders Borg görs det till ett problem att de jobbar mycket.

“Thank you, Mona for bringing this conversation back on track”

De kvinnliga politikerna i *Skavlan* tar ofta upp så kallade kvinnofrågor, genom att påpeka orättvisor mellan könen och kvinnlig frigörelse. Detta sker vid ett flertal tillfällen: Margot Wallström talar om vikten av kvinnors rätt att äga sin kropp i samband med en diskussion om *50 Shades of Grey*⁸. Detta efter att de övriga deltagarna skämtat om vilka sidor som innehåller mest sex och därför är läsvärda. I ett av programmen när Mona Sahlin är gäst diskuteras boken *Rädd att flyga*⁹. Samtalet har en lättsam ton och det skojas om sex. Mona Sahlin bryter in och pångterar en mer seriös aspekt av boken:

Robert Aschberg: – *Oh, this is news for him [att kunna tillfredsställa en kvinna].*

Fredrik Skavlan: – *No it's not. I have a GPS, it's no problem.*

Robert Aschberg: – *Yeah, the GPS. Talking about GPS; then came the G-spot.*

Erica Jong: – *Right. And I think it really exists, although not everybody has been able to find it.*

Mona Sahlin: – *Could I say something? The main thing with reading this book was not about the clitoris, but about someone talking about sex and women, the outspoken, the role, the freedom. And for a woman to say things like that [...] So you have inspired so many authors after that. Talking about female, and freedom and sexuality. I love you for that (applåd).*

Fredrik Skavlan: – *Thank you, Mona for bringing this conversation back on track.*

Det finns fler exempel som tydliggör kvinnors medvetenhet om sitt kön och problematiken kring att vara kvinna. Maud Olofsson pratar till exempel om härskartekniker som ett problem bland politiska ledare:

– *Du är intresserad av det som kallas härskartekniker. Kunde du se det hos honom? (Berlusconi).*

– *Ja men det är klart, det här att han behagade komma 40 minuter senare upp på scen och jag och Christine Lagarde stod där och väntade. Det är ju en härskarteknik, alltså 'så här mäktig är jag så att jag kan minsann komma så här sent'. Jag tycker ju bara att det är oförsämt.*

– *Svenska politiker då? Ta förra statsministern Göran Persson.*

– *Han vände mig ryggen!*

– *Han vände dig ryggen?*

– *Han vände mig ryggen. I en TV-debatt faktiskt. Det är ganska ovanligt.*

– *Det tänker du är en härskarteknik?*

– *Ja, men det är mycket sånt. [...] Det där pågår hela tiden.*

När Anna Maria Corazza Bildt får frågan: *Kan du komma ihåg det första du la märke till hos honom?* kontrar hon med: *Får jag fråga en sak till dig. När Carl var här för 2-3 veckor sen. Har du frågat honom?* Denna kommentar kan man tolka som att Anna Maria Corazza Bildt

---

⁸ Erotisk roman från år 2011 av den brittiska författaren E. L. James.

⁹ En roman från år 1973 av Erica Jong, som blev känd för sin kontroversiella attityd till kvinnlig sexualitet.

tror att hon får frågan just för att hon är kvinna. Ett annat sätt att tolka det är att hon är nyfiken på vad Carl Bildt sagt om henne.

Margot Wallström vill inte kommentera en biografi som skrivits om henne eftersom hon tycker att den fokuserar för mycket på hennes utseende och för lite på hennes politiska gärning. Hon ställer även frågan: *men det har ju du varit med om också?* till Fredrik Skavlan. Det är inte orimligt att tolka detta som en ironisk kommentar som syftar på att Fredrik Skavlan är man och förmodligen inte blir omskriven på samma sätt som en kvinna.

När Gudrun Schyman tillfrågas om sin alkoholism poängterar hon hur hon särbehandlats på grund av sitt kön:

Det är ju inte så att jag är den första toppolitikern som har alkoholproblem. Man kunde ju tro det då, när krigsrubrikerna kom. Som att jag vore den första, och så är det ju inte. Skillnaderna var två saker, dels att jag sa att det var så, det har andra inte gjort. Och det andra var att jag är kvinna. Och det är två väldigt viktiga skillnader.

När Mona Sahlin intervjuas om sin avgång som partiledare för Socialdemokraterna beskriver hon partiet som gubbigt och grabbigt. Hon framhåller även att hon fick mindre stöd än Håkan Juholt och att det är andra regler för kvinnliga politiker än för manliga.

Diskussion

Den tydligaste indikatorn på att kvinnor skiljs ut är att de benämns som kvinnor i presentationen. När en manlig politiker presenteras finns det inget behov av att påpeka att han är man. Det kan vara en vilja från *Skavlan*-redaktionen att påpeka att de är kvinnor för att de tycker att det är viktigt att lyfta fram kvinnor i maktpositioner. Resultatet blir dock, precis som Maud Eduards skriver, att könsskillnaderna, vare sig de är positiva eller negativa, beskrivs i termer av att det är kvinnorna som skiljer ut sig. Kvinnorna är avvikande från de normsättande manliga politikerna. Det är förmodligen så på grund av att politiken varit ett mansdominerat fält där kvinnor tagit mer plats efterhand. Därför kan det tyckas vara naturligare att benämna dem som sticker ut. Vi menar dock att det inte finns något som hindrar från att *inte* köna kvinnor, inte minst för att det numera är en relativt jämn könsfördelning inom politiken.

Det är intressant hur viktigt det är att betona att kvinnor är starka, mäktiga och hårda. Männens makt är så implicit att den inte behöver uttalas. Det tyder på att dessa egenskaper inte är "normala" för kvinnor. Att de vanligtvis inte skulle vara starka, utan svaga; inte mäktiga, utan maktlösa; inte hårda, utan mjuka. Dessa egenskaper måste påpekas, eftersom de bryter mot normen.

De manliga politikerna beskrivs med adjektiv som exempelvis blyg, nervös och vilsen. Även här tror vi att det delvis beror på att dessa egenskaper bryter mot normen, men att det också beror på att det finns en större frihet för män att förknippas med sådana egenskaper utan att det skapar en negativ bild av honom.

Ytterligare en tydlig skiljelinje mellan de manliga och de kvinnliga politikerna är hur man ser på det faktum att de jobbar mycket, vilket alla gör. Arbetsbördan problematiseras dock endast när det kommer till de kvinnliga politikerna, genom att de till exempel kallas för workaholics. Att vara en workaholic antyder att man har ett osunt förhållande till sitt jobb, att man är beroende av det. Detta tyder på att det finns en föreställning om att kvinnor som arbetar försummar andra delar av sitt liv.

Däremot får de manliga politikerna, som också arbetar mycket, tillfälle att visa upp sina andra roller. Anders Borg och Fredrik Reinfeldt är familjefäder och Stefan Löfven är son, bror och make. Göran Persson och Tomas Bodström pratar om sina roller som makar samt lantbrukare och idrottare. De två senare har dock båda avgått som politiker vid tillfället för intervjun. Detta har dock även Nyamko Sabuni, Maud Olofsson och Mona Sahlin (under hennes sista intervju i programmet) gjort, men samtalen med dem präglas av tillbakablickar på yrkeslivet. Jan Eliasson och Carl Bildt är exempel på manliga politiker som inte visar upp någon annan sida än den politiska.

Det är viktigt att påpeka att det i många fall är politikerna själva som använder dessa adjektiv och epitet när de pratar om sig själva. Det är alltså inte endast Fredrik Skavlan som framhåller dessa egenskaper. Performativitet innebär, enligt Judith Butler, att vi från den stund vi föds lär oss hur vi förväntas vara och imiterar de handlingsmönster vi ser. Därmed agerar vi vårt kön och det görs på både ett medvetet och ett omedvetet plan. Både politikerna och Fredrik Skavlan medverkar till att skapa, upprätthålla och omförhandla könsroller i intervjuerna.

Maud Eduards skriver att kvinnliga politiker ofta tar ansvar för så kallade kvinnointressen, det vill säga att de driver på politiska beslut som kan förbättra kvinnors villkor. Denna tendens återspeglas i flera av intervjuerna genom att de kvinnliga politikerna på olika sätt pratar om kvinnors rättigheter. När Mona Sahlin agiterar för kvinnors sexuella frigörelse påpekar även Fredrik Skavlan att Mona Sahlin har "styrts upp samtalet". Det har tidigare varit en mer skämtsam diskussion om boken i fråga. Detta tycker vi tyder på att det finns en allmän konsensus att kvinnor förväntas ta ansvar för kvinnofrågor, och även att sex är ett av de områden där män kan skämta obehindrat medan kvinnor känner sig begränsade.

Det finns även exempel på när de kvinnliga politikerna på olika sätt visar att de är medvetna om att deras kön skiljs ut och särbehandlas. Detta är ytterligare tecken på att kvinnliga politiker är medvetna om sitt kön i högre grad.

Slutdiskussion

Trots att både gäster och programledare många gånger försöker utmana de traditionella könsrollerna blir förutsättningarna ändå olika för manliga och kvinnliga politiker. Detta är främst till nackdel för kvinnorna, eftersom de bli begränsade och även begränsar sig själva. Detta framgår tydligt i analysen av tema tre: tematiken i samtalet. Vår studie visar att de kvinnliga politikerna inte pratar om sitt privatliv i lika stor utsträckning som de manliga politikerna gör. Detta beror dels på att de inte får lika många frågor om privatlivet, men även på att de själva drar en gräns och säger ifrån. Detta kan tyckas vara problematiskt oavsett kontext, men blir särskilt bekymmersamt i en talkshow där personaliseringen är en av de viktigaste delarna. De kvinnliga politikernas begränsning framgår även av vilka ämnen som diskuteras och på vilket sätt de diskuteras. Här är skämt en central del av vår analys, både för att det är en viktig beståndsdel i en talkshow, men också för att det visar att det finns ämnen som endast manliga politiker kan och vill skämta om. Konsekvensen blir att manliga politiker kan förmedla en mycket mer nyansrik bild av sig själva, vilket borde vara till deras fördel i ett format som detta. Det kan dock inte nog poängteras att denna diskurs skapas av både politikerna själva och av Fredrik Skavlan.

Kvinnors dubbla utanförskap som medieforskare Liesbet van Zoonen skrivit om märks tydligt i *Skavlan*. De kvinnliga politikerna skiljer ut sig både från den traditionella kvinnorollen och från den traditionella politikerrollen. De är hårda och mäktiga yrkeskvinnor, vars privatliv antingen är helt osynligt i intervjuerna eller problematiseras. Dessutom skiljs de ut från politikerrollen genom att man påpekar att de är just kvinnor. Det absurda i att påpeka det kan illustreras med ett tankeexperiment. Tänk er att manliga politiker presenteras på följande vis: *Anders Borg är EU:s bästa manliga finansminister, Jan Eliasson är världens viktigaste svenska man, Tomas Bodström är en manlig politiker utöver det vanliga.*

Generellt både reproduceras och omförhandlas de traditionella könsrollerna i *Skavlan*. De reproduceras genom att både Fredrik Skavlan och politikerna upprätthåller bilden av att kvinnan är det avvikande könet i en politisk kontext. Könsrollerna reproduceras även genom att kvinnors kombination av familj och yrke problematiseras medan män "går fria". Å andra sidan utmanas och omförhandlas könsrollerna genom att kvinnor beskrivs med traditionellt maskulina epitet och männen tvärtom. Även det faktum att män oftare får frågor om känslor och privatliv kan sägas utmana könsrollerna.

Det är viktigt att känna till under vilka förutsättningar intervjuerna i *Skavlan* görs. När vi analyserade våra resultat funderade vi till exempel på om politiker hade förbehåll när de gästade programmet; om det fanns ämnen de inte ville prata om. Detta skulle delvis kunna förklara varför de kvinnliga politikerna inte får frågor om sitt privatliv i lika stor utsträckning. Därför valde vi att kontakta redaktionen. Enligt Ales Ree, redaktör på *Skavlan*, ingår redaktionen av princip aldrig avtal med gäster om vilka samtalsämnen som ska avhandlas. Alla gäster förintervjuas, och redaktionen skriver sedan ett manus utifrån de svar de tycker var mest intressanta. Programmets policy är dock att Fredrik Skavlan ska ha friheten att ställa vilka frågor han vill. Gästen kan sedan givetvis svara hur hen vill, eller avböja att svara.

Trots att könsrollerna delvis omförhandlats kvarstår en ojämlig spelplan för manliga och kvinnliga politiker i medier. Vår studie visar att det är oerhört svårt att skapa likvärdiga förutsättningar mellan könen. Denna problematik går inte att härleda till endast en faktor; i ett större perspektiv är hela samhället medproducenter till den diskurs som programledare och gäster befinner sig i. Programmet *Skavlan* produceras inte i ett vakuum, utan påverkas givetvis av samhällsmönster. I strålkastarljuset omförhandlas ständigt både makt- och genusstrukturer. Denna komplexa situation gör att det inte går att urskilja någon som bär ansvar för de olika förutsättningarna i intervjuerna. Samtidigt kan man vända på myntet och hävda att alla bär någon form av ansvar.

Sammanfattning

I denna uppsats har vi undersökt hur kön gestaltas när politiker gästar talkshowen *Skavlan*. Vi har gjort en kvalitativ textanalys av alla intervjuer som programledare Fredrik Skavlan har gjort med svenska politiker från programmets start år 2008 till den senaste säsongen år 2013¹⁰. Det är totalt nitton avsnitt.

De teoretiska utgångspunkter som varit centrala i uppsatsen är samspelet mellan politik och medier, kön i politiken, talkshowens struktur och framförallt: genus. Vår utgångspunkt har varit att genus är en social och kulturell konstruktion som både kan reproduceras och omförhandlas. En viktig del i analysen har varit maktbalansen i samtalet och hur denna förändras. Vi har utgått från att alla är medproducenter av den diskurs de befinner sig i.

För att kunna kartlägga hur genus och makt omförhandlas i *Skavlan* har vi utgått från fyra analytiska teman:

1. Intervjuarens (Fredrik Skavlans) roll i samtalet
2. Politikerns roll i samtalet
3. Tematiken i samtalet
4. Hur kön explicit markeras i samtalet

Resultaten var både väntade och oväntade.

Fredrik Skavlans givna makt som intervjuare ifrågasätts endast undantagsvis. Oftast får han svar på de frågor han ställer och han är den som styr samtalet.

Fredrik Skavlan bekräftar alla sina gäster, men på vilket sätt politikerna bekräftas varierar. Flera kvinnliga politiker beskrivs med det som traditionellt betraktats som typiskt maskulina egenskaper. De beskrivs som mäktiga, hårda och kompetenta. För de manliga politikerna är det tvärtom. De kan istället förknippas med ord som blyg, nervös och för att ha god intuition. Därmed omförhandlas de traditionella könsrollerna.

Även när det kommer till tematiken i samtalet är könsrollerna omvända. De manliga politikerna får prata mer om känslor och relationer, medan de kvinnliga politikerna får prata mer om sitt yrkesliv. Detta beror både på Fredrik Skavlans frågor och på vad politikerna själva väljer att ta upp.

Kön tydliggörs på många olika sätt i intervjuerna. Generellt skiljs kvinnor ut, genom att Fredrik Skavlan poängterar att de är just kvinnor. De kvinnliga politikerna tar ofta upp de olika villkor som råder för män och kvinnor på den politiska arenan. Flera av dem poängterar även att de särbehandlas på grund av sitt kön.

Makt- och genusstrukturer både upprätthålls och utmanas i *Skavlan*, men förutsättningarna för manliga och kvinnliga politiker förblir alltså ojämlika.

---

¹⁰ En av de två intervjuerna med Carl Bildt har inte gått att få tag på och ingår därför inte i vår studie.

Källförteckning

- Albæk, Erik & de Vreese, Claes H & Jebril, Nael (2012). Infotainment, cynicism and democracy: The effects of privatization vs personalization in the news
European Journal of Communication, 0 (0): s. 1 - 17
- Allern, Sigurd (2012). Journalistiken och kommersialiseringen
i Lars & Strömbäck, Jesper (2012). *Medierna och demokratin*
Studentlitteratur AB, Lund
- Altheide, David (1996). *Qualitative Media Analysis*
Thousands Oaks, California: Sage Publications
- Amnéus, Diana & Flock, Ulrika & Jonasson, Ditte & Steuer Rosell, Pernilla & Testad, Gunnel (2004).
Bekräftartekniker och motstrategier: Sätt att bemöta maktstrukturer och förändra sociala klimat
Genus, 1403-8943
- Bjerling, Johannes (2012). *The personalization of Swedish politics: Party Leaders in the Election Coverage 1979 - 2010*
Göteborgs universitet, Ale Tryckteam AB, Bohus
- Brants, Kees (1998). Who's Afraid of Infotainment?
European Journal of Communication, Vol. 13 no. 3: s. 315-335
- Connell, Raewyn (2002). *Om Genus*
Bokförlaget Daidalos AB, Uddevalla
- De los Reyes, Paulina (2013) *Intersektionalitet* [Elektronisk]
Nationalencyklopedin
Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/intersektionalitet> (hämtad: 2013-05-20)
- Djerf-Pierre, Monika (2007). The Gender of Journalism: The structure and logic of the field in the twentieth century
Nordicom Review, Jubilee Issue: s. 81 – 104
- Djerf-Pierre, Monika & Löfgren-Nilsson, Monica (2004) Gender-Typing the Newsroom: The feminization of Swedish television news production, 1958 – 2000
i De Bruin, Marjan & Ross, Karen (2004) *Gender and Newsroom Cultures: identities at work*
Hampton Press, Inc, USA
- Edström, Maria (2006). *TV-rummets eliter: föreställningar om kön och makt i fakta och fiktion*
Göteborg universitet
- Eduards, Maud (2002). *Förbjuden handling: om kvinnors organisation och feministisk teori*
Liber AB, Kristianstad
- Eriksson, Göran (2010). Politicians in celebrity talk show interviews: the narrativization of personal experiences
Text & Talk, Vol 30 (5): 530-532
- Esaiaasson, Peter & Håkansson, Niklas (2002). *Besked ikväll! – Valprogrammen i svensk radio och TV*
Stockholm; stiftelsen Etermedierna i Sverige
- Fagerström, Linda & Nilson, Maria (2008). *Genus, medier och masskultur*
Gleerups Utbildning AB, Malmö

Freidenvall, Lenita (2008). *Kvinnors väg in i politiken*
Stockholms universitet, Fritzes, Stockholm

Karlsson, Gunnel (2011). The Making of Political Women. Ulla Lindström and Inga Thorsson in Swedish Politics
i Freidenvall, Lenita & Rönnbäck, Josefin (2011) *Bortom rösträtten: Kön, politik och medborgarskap i Norden*
Samtidshistoriska institutet, Södertörns högskola, Huddinge

Lauerbach, Gerda (2007). Argumentation in political talk show interviews
Journal of Pragmatics, Vol 39: s. 1393-1394

Hirdmann, Yvonne & Ulla Manns (2013). *Genus* [Elektronisk]
Nationalencyklopedin
Tillgänglig: <<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/genus/181336>> (hämtad 2013-04-14)

Höijer, Birgitta (1990). Reliability, Validity and Generalization
Nordicom Review, s. 15-20

Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (2012). *Medierna och demokratin*
Studentlitteratur AB, Lund

Pilcher, Jane & Imelda Whelehan (2004). *50 Key Concepts in Gender Studies*
Sage Publications Ltd, Wiltshire

Shibley Hyde, Janet (2005). The Gender Similarities Hypothesis
American Psychological Association, Vol. 60, No. 6: 581–592

Strömbäck, Jesper (2009). *Makt, medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation*
SNS Förlag, Kristianstad

Lena Wängnerud (1999). *Kvinnorepresentation. Makt och möjligheter i Sveriges riksdag.*
Studentlitteratur, Lund

Van Zoonen, Liesbet (2006). The personal, the political and the popular: A woman's guide to celebrity politics
European Journal of Cultural Studies, Vol 9(3) 287–301; Sage publications

Van Zoonen, Liesbet (2005). *Entertaining the citizen: when politics and popular culture converge*
Rowman & Littlefields Publishers, INC, USA

Van Zoonen, Liesbet (1998). "Finally, I have my mother back": Politicians and their families in popular culture
The International Journal of Press/Politics, Vol. 3: s. 1 48-64

Van Zoonen, Liesbet & Holtz-Bachas, Christina (2000). Personalisation in Dutch and German politics: The Case
of the Talk Show
Javnost, Vol. 7, No. 2: s.45-57.

Van Zoonen, Liesbet, Muller, Floris, Alinejad, Donya, Dekker, Martijn, Duits, Linda, van Romondt Vis, Pauline &
Witternberg, Wendy (2007). Dr. Phil Meets the Candidates: How Family Life and Personal Experience Produce
Political Discussions
Critical Studies in Media Communication, Vol. 24, No. 4: s. 322-338

Ås, Berit (2013). [Elektronisk]
Nationalencyklopedin
Tillgänglig: <<http://www.ne.se/lang/berit-ås>> (hämtad 2013-04-30)

Appendix: Intervju med Ales Rees, redaktör på *Skavlan*

Vi är intresserade av beroendeförhållandet mellan gäst och redaktion. Vi tänker oss att man som politiker ser det som en stor fördel att få vara med i *Skavlan*, för att man når ut till många potentiella väljare. Samtidigt så kan en politiker vara en attraktiv gäst för er. Är det vanligt att ni får "tjata på" politiker för att få dem att gästa programmet eller vill många av dem vara med?

Det er faktisk vanligvis vanskeligere å få politikere på høyt nivå til å komme enn andre gjester, fordi de har mye reiser og møter og en lang planleggingshorisont i forhold til tiden sin. Vi må derfor stort sett avtale i veldig lang tid i forveien om vi skal få det til, men de fleste vi spør er i utgangspunktet interessert i å være med.

Översättning: Det är oftast svårare att få politiker på hög nivå att komma (till programmet) än andra gäster, eftersom de har en hel del resor och möten och har mycket inbokad långt i förväg. Vi måste därför ofta boka dem mycket lång tid i förväg om vi ska få de att komma, men de flesta vi frågar är intresserade av att delta.

För oss är det intressant att veta hur mycket av det som sägs under studio-intervjun som är "nytt" för politikern. Svaren skiljer sig förmodligen åt om politikern blir överraskad eller om hen har hunnit "öva in" ett svar.

Hur mycket av det som tas upp i studio-intervjun har diskuterats med politikern innan sändning?

Som med alle andre gjester i Skavlan, så gjør vi researchintervjuer med politikerne noen dager før opptaket. Der spør vi om alt vi er interessert i, og ut i fra de svarene vi får skriver vi et manus rundt det vi synes utgjør de mest interessante temaene og svarene. Vi går ikke gjennom intervjuet spørsmål for spørsmål før vi går i studio, men gir en rask brief rundt hvilke temaer vi ønsker å snakke om.

Översättning: Som med alla andra gäster i *Skavlan* gör vi research-intervjuer med politiker några dagar före inspelningen. Då frågar vi om allt vi är intresserade av, och skriver ett manus utifrån de svar vi får, beroende på vad vi tycker är de mest intressanta ämnena och svaren. Vi går inte igenom intervjufrågorna fråga för fråga innan de kommer till studion, men vi har en snabb genomgång om vilka ämnen vi vill prata om.

Brukar politiker ha önskemål/krav på vad som ska diskuteras i intervjun (till exempel att politikern inte vill prata om vissa ämnen) ? Hur stora möjligheter har politiker att faktiskt ställa krav? Hur stora möjligheter har ni att ställa krav på dem?

Vi inngår av prinsipp aldri avtaler om innholdet i et intervju, og etterkommer derfor ikke krav om innholdet. Vår policy er at vi må ha frihet til å kunne spørre om hva vi vil, tilgjengelig kan gjestene svare hva de vil. Det gjelder så vel for politikere som for andre gjester.

Översättning: Av princip ingår vi aldrig avtal om innehållet i en intervju, och därför får vi inga krav på innehåll. Vår policy är att vi ska ha frihet att fråga om vad vi vill, och i gengäld får gästerna svara vad de vill. Detta gäller såväl för politiker som för andra gäster.

Finns det några politiker, och i så fall vilka, som har mer krav än andra?

Se svaret over.